

Kretanje cijena u eurozoni

Dujmović, Zoran

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Dubrovnik / Sveučilište u Dubrovniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:155:666698>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Dubrovnik](#)

SVEUČILIŠTE U DUBROVNIKU
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ FINANCIJSKI
MENADŽMENT

ZORAN DUJMOVIĆ
KRETANJE CIJENA U EUROZONI
DIPLOMSKI RAD

Dubrovnik, 2022.

SVEUČILIŠTE U DUBROVNIKU
STRUČNI STUDIJ FINANCIJSKI MENADŽMENT

KRETANJE CIJENA U EUROZONI
DIPLOMSKI RAD

Predmet: Programi i fondovi EU

Studij: Financijski menadžment

Mentor: izv. prof. dr. sc. Marija Bečić

Student: Zoran Dujmović

Stupanj studija: Specijalistički diplomski stručni studij

Dubrovnik, 2022.

SAŽETAK

Tema ovog diplomskog rada je kretanje cijena u eurozoni. Hrvatska je postala punopravna članica Europske unije u srpnju 2013. godine. Potpisivanjem ugovora Hrvatska se obvezala preuzeti zakonodavstvo Europske unije pa tako i uvesti euro kao svoju službenu valutu, što će se dogoditi za nekoliko mjeseci.

Kroz rad će se definirati razni pojmovi poput monetarne politike Europske unije, Europska središnja banka, inflacija, njeni ekonomski učinci i vrste. Definiran je euro kao zajednička valuta svih članica eurozone, prednosti i nedostaci njegovog uvođenja. Naglasak u radu će se staviti na kretanje cijena u eurozoni u razdoblju od 2001. godine kao i na implikacije za kretanje cijena u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: monetarna politika, Europska središnja banka, Europsku sustav banaka, inflacija, eurozona, kretanje cijena, uvođenje eura.

SUMMARY

The subject of this master thesis is price fluctuation in Euro area. By signing the contract to become a full member of the European Union in July 2013, Croatia accepted to adopt euro as its official currency, which will happen in a few months.

The paper will explain various terms such as the monetary policy of the European Union, the European Central Bank, inflation, its economic effects, and types. The euro is the common currency of all Euro Area members, and we will explain the advantages and disadvantages of its introduction. Emphasis in the paper will be placed to the movement of prices in the Euro Area from 2001, as well as on the implications for the movement of prices in the Republic of Croatia.

Key words: monetary policy, European Central Bank, European banking system, inflation, Euro Area, price fluctuations, introduction of the euro.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. MONETARNA POLITIKA I STABILIZACIJA CIJENA	3
2.1. OSNOVNA OBILJEŽJA I CILJEVI MONETARNE POLITIKE.....	4
2.2. MONETARNA POLITIKA EUROPSKE SREDIŠNJE BANKE	7
2.3. INSTITUCIONALNI OKVIR EUROZONE	9
3. INFLACIJA	13
3.1. VRSTE INFLACIJE	15
3.2. EKONOMSKI UČINCI INFLACIJE	17
3.3. MJERENJE INFLACIJE	19
4. KRETANJE CIJENA U EUROZONI	22
4.1. POVIJEST EURA KAO ZAJEDNIČKE VALUTE.....	22
4.2. PREDNOSTI I NEDOSTACI UVOĐENJA EURA	24
4.3. KRETANJE CIJENA U EUROZONI	28
4.4. KRETANJE INDEKSA POTROŠAČKIH CIJENA U RH	38
4.5. IMPLIKACIJE ZA KRETANJE CIJENA U RH NAKON UVOĐENJA EURA	42
5. ZAKLJUČAK.....	46
LITERATURA	47
POPIS SLIKA.....	49
POPIS GRAFIKONA	50
POPIS TABLICA	50

1. UVOD

Monetarna politika je vrlo važna politika koja se temelji na zajedničkim odlukama središnjih banaka članica eurozone uz vodstvo Europske središnje banke. Postoji Europski sustav središnjih banaka koga sačinjavaju banke svih članica Europske unije i Europska središnja banka.

Inflacija je opći rast cijena proizvoda i usluga. Ona stvara velike probleme na tržištu. Postoje razne vrste inflacija od latentne koja označava blagi porast cijena do hipernflacije, u kojoj novac gubi svoju vrijednost. Inflacija se mjeri na nekoliko načina a najučestaliji je indeks potražičkih cijena. Svaka država ima za cilj postići gospodarsku ravnotežu, koja je ostvariva jedino kada nema inflacija a postoji puna zaposlenost, a to je nemoguće.

Euro kao valuta se počeo koristiti u računovodstvene svrhe još 1999. godine kad je većina članica Europske unije prihvatilo euro kao zajedničku valutu. Kao i kod svega, pa tako i uvođenje eura ima neke prednosti i mane. Najveća prednost je gubitak valutnog rizika, a najveća mana je gubitak samostalne monetarne politike.

Glavni cilj ovog diplomskog rada je objasniti kretanje cijena u eurozoni te sagledati kakvo će kretanje cijena biti u Hrvatskoj kad se uvede euro. Pri izradi ovog diplomskog rada koristit će se sljedeće metode:

- Metoda deskripcije i
- Metoda kompilacije.

Uz pomoć metode deskripcije, opisati će se monetarna politika Europske unije, njena osnovna obilježja i ciljevi. Opisat će se i monetarna politika Europske središnje banke, njen sastav i zadaće. Definirati će se institucionalni okvir eurozone, inflacija, njene vrste i učinci. Uz pomoć statističkih podataka, metodom kompilacije će se isti uklopiti u teorijski dio rada.

Diplomski rad se sastoji od pet glavnih poglavlja, uključujući i zaključak. Prvi dio rada se odnosi na uvod u diplomski rad. U drugom dijelu rada će biti definirana monetarna politika sa svojim osnovnim obilježjima i ciljevima. Objasniti će se i rad Europske središnje banke kao i Europskog sustava banaka te ostalih institucija koje su važan dio institucionalnog okvira eurozone.

Treći dio rada se odnosi na pojam inflacije, njene vrste, učinke i načine kako se ona mjeri. U četvrtom dijelu rada će se opisati kretanje cijena u eurozoni, povijest eura, njegove prednosti i mane.

Kao istraživački dio rada, u sklopu četvrtog poglavlja, iznijet će se statistički podaci o kretanju cijena u eurozoni u razdoblju od 2001. godine do danas. Definirati će se i indeks potrošačkih cijena i harmonizirani indeks potrošačkih cijena zajedno sa statističkim podacima. Kao zadnji dio četvrtog poglavlja iznijeti će se implikacije za kretanje cijena u Republici Hrvatskoj. U posljednjem dijelu rada, autor će dati svoje mišljenje o temi.

2. MONETARNA POLITIKA I STABILIZACIJA CIJENA

Monetarna politika je ekonomska politika koju vodi i regulira centralna banka s ciljem utjecaja na ponudu novca, kamratne stope i devizni tečaj, a sve u konačnom cilju ostvarivanja strateških makroekonomskih ciljeva države. Nositelji monetarne politike su oni ekonomski subjekti koji imaju institucionalni položaj na kojem imaju utjecaj na odluke iz domene monetarne politike, odnosno imaju mogućnost upravljati njenim instrumentima.¹ Glavne zadaće monetarne politike se odnose na novčanu stabilnost, kretanje novca u gospodarstvu uz reguliranje tijeka novca.

Monetarna politika je skup odluka koje su donesene od strane središnjih banaka kako bi one mogle utjecati na korištenje novca. Ona i postoji upravo zbog novca, odnosno valute. Za monetarnu politiku se može reći kako je jedna od najbitnijih politika u svakoj državi. Monetarna politika ima sljedeće sastavnice monetarne:²

- Emisijska politika
- Kreditna politika
- Devizna politika i
- Tečajna politika.

Za provođenje monetarne politike zadužene su središnje banke pojedine države. U Hrvatskoj tu ulogu ima Hrvatska narodna banka. Njen zadatak je regulirati monetarna kretanja, kontroliranje novca kao i stabilnost cijena, koja se može navesti čak i kao glavni zadatak Hrvatske narodne banke.

¹ Šehović, D., Ekspanzivna i restriktivna monetarna politika, Fenomen kašnjenja, dostupno na: www.ekonomija.ac.me/.../ekspanzivna_i_restriktivna_monetarnapolitika

² Aglietta, M., Orlean, A., Novac i suverenitet, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, str. 24., 2004.

2.1. OSNOVNA OBILJEŽJA I CILJEVI MONETARNE POLITIKE

Monetarna politika je zapravo najbitnija politika gospodarstva neke države. Bez monetarne politike ne bi bilo ni pravila koja su prijeko potrebna kako bi se dobro raspolagalo novcem. Monetarna politika se može podijeliti na restriktivnu i ekspanzivnu monetarnu politiku. Restriktivna monetarna politika je usmjerena na ograničavanje rasta agregatne potražnje u gospodarstvu i nastoji sniziti inflaciju. Kada je ograničena ponuda bankarskih kredita, tada se smanjuju investicije a samim time i zaposlenost koja za sobom vuče i smanjenje nacionalnog dohotka. Ukoliko se uvedu previše restriktivne mjere, može doći do smanjene proizvodnje i u tom slučaju se javlja recesija. Kod ekspanzivne monetarne politike dolazi do povećane ponude novca središnjih banaka, smanjenja kamatnih stopa što dovodi do rasta investiranja.

Kako bi središnje banke mogle obavljati svoje zadaće kontrole i reguliranja novca, koristi se instrumentima monetarne politike. Instrumenti monetarne politike su:³

- operacije na otvorenom tržištu
- obvezna pričuva
- stalno raspoložive mogućnosti
- ostali instrumenti i mjere.

Monetarna politika, tj. središnja banka služi se različitim instrumentima za reguliranje količine novca u optjecaju. Drugim riječima, oni su potrebni kako bi se njima uskladila količina novca koji se koristi u odnosu sa kretanjima i zahtjevima realne ekonomije. Budući je gospodarstvo dinamično, podložno konstantnim promjenama tako ni instrumenti monetarne politike nisu statičke kategorije. Oni se razvijaju, prilagođavaju kako ih navode promjene u ciljevima ekonomske, a napose monetarne politike. Također, oni su ovisni i o odnosima u kreditnom sustavu, svim njegovim funkcijama kao i organizacijama.⁴

Instrumentima monetarne politike središnja banka ostvaruje svoje temeljne ciljeve, a to je najčešće održavanje stabilnosti cijena. U Hrvatskoj naprimjer, stabilnost cijena se postiže i upotrebom instrumenata koji uključuju stabilno kretanje normalnog tečaja domaće valute u

³ <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/instrumenti> , Pristupljeno: 10.05.2022.

⁴ Perišin, I., et.al., Monetarna politika, Sveučilište u Rijeci, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Pula, 2001., str., 258.

odnosu na euro kao nominalno sidro što je napravljeno iz povijesnih razloga, a upravo ovakva politika je utjecala na iznimno visoku razinu euroizacije.⁵

Koristeći instrumente monetarne politike, središnja banka može smanjiti ili povećati likvidnost. Kako bi povećala likvidnost, kupuje se imovina ili se odobravaju krediti, a za smanjenje likvidnosti se imovina prodaje ili se izdaju vrijednosni papiri. U Hrvatskoj, HNB ima ulogu središnje banke kojoj je glavni cilj stabilnost cijena. Ona provodi monetarnu politiku i kroz određene instrumente i mjere regulira kretanje i količine novca kao i likvidnost banaka.

Na otvorenom tržištu se provode operacije kupnje i prodaje vrijednosnih papira a kao prednosti politike otvorenog tržišta navode se:⁶

- Kontrola koju centralna banka drži nad provođenjem aukcija na otvorenom tržištu i diskrecijsko pravo nad određivanjem uvjeta pod kojima se provode operacije,
- Jednostavnost administrativnih procedura provođenja
- Operacije se obavljaju brže ili sporije, u manjim ili većim iznosima,
- Kompenzacija mogućih nepoželjnih efekata prilikom prodaje ili kupovine vrijednosnih papira iz razloga što može doći do ponovljene kupnje ili prodaje istih ili drugih vrijednosnica,
- Izbjegavanje učinka najave
- Smanjena mogućnost špekulacije te neželjenih učinaka koji mogu oslabiti uspješnost mjera središnje banke tijekom provođenja operacija budući da sudionici nisu svjesni namjera središnje banke,
- Veća koordinacija mjera dviju ekonomskih politika (monetarne i fiskalne) kojom se može postići se veća učinkovitost upravljanja javnim dugom.

Što se tiče obveznih pričuva, može se reći kako su one obveza kreditnih institucija da dio sredstava čuvaju na računima HNB-a koja se baš u obliku pričuve stavljaju na posebni račun.

Stalno raspoloživim mogućnostima se omogućuje kreditnim institucijama da posuđuju sredstva od banke, a ostali instrumenti i mjere se koriste kao podrška provođenju monetarne politike.

⁵ <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/instrumenti>, Pristupljeno: 10.05.2022.

⁶ Perišin, I., et.al. , Monetarna politika, Sveučilište u Rijeci, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Pula, str. 307., 2001.

Kad je riječ o ciljevima monetarne politike, definitivno se može reći kako je glavni cilj stabilnost cijena. Ostali ciljevi monetarne politike su sljedeći:⁷

- ostvarenje ravnoteže gospodarstva i održivog gospodarskog rasta
- težnja ka visokoj razini zaposlenosti i
- ustrajnost na održavanju financijskog sustava u državi.

Slika 1. Ciljevi monetarne politike

Izvor: Lovrinović, I., Ivanov, M. (2003.), Novac i gospodarska aktivnost, Ekonomski fakultet u Zagrebu)

Dosadašnja iskustva pokazuju kako je stabilnost cijena osnovni je preduvjet za održiv gospodarski rast. Ipak, potrebno je naglasiti kako stabilnost cijena ne znači da stopa inflacije treba biti jednaka nuli, već se taj cilj obično tumači kao ostvarivanje blago pozitivne stope.⁸

Visoka razina zaposlenosti i ostvarenje gospodarske ravnoteže kao i ostvarenje održivog gospodarskog rasta se navode kao sekundarni ciljevi monetarne politike. Nemoguće je da stopa nezaposlenosti bude jednaka nuli, ali treba težiti tome da bude što bliže stopi od 0%. Činjenica je da ako glavni cilj monetarne politike, stabilnost cijena, nije ispunjen, ostali ciljevi ne mogu ni doći do ostvarivanja.

⁷ Lovrinović, I., Ivanov, M., Novac i gospodarska aktivnost, Ekonomski fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2003.

⁸ <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/ciljevi>

Postoje bliži i konačni ciljevi monetarne politike. Bliži ciljevi se odnose na količinu novca koji se koristi u datom trenutku, visinu kamatne stope i na opseg kredita koje banke nude. S druge strane, konačni ciljevi monetarne politike se odnose na stopu zaposlenosti u što većem postotku, nisku razinu inflacije, rast BDP-a i ne ravnotežu bilance plaćanja.

2.2. MONETARNA POLITIKA EUROPSKE SREDIŠNJE BANKE

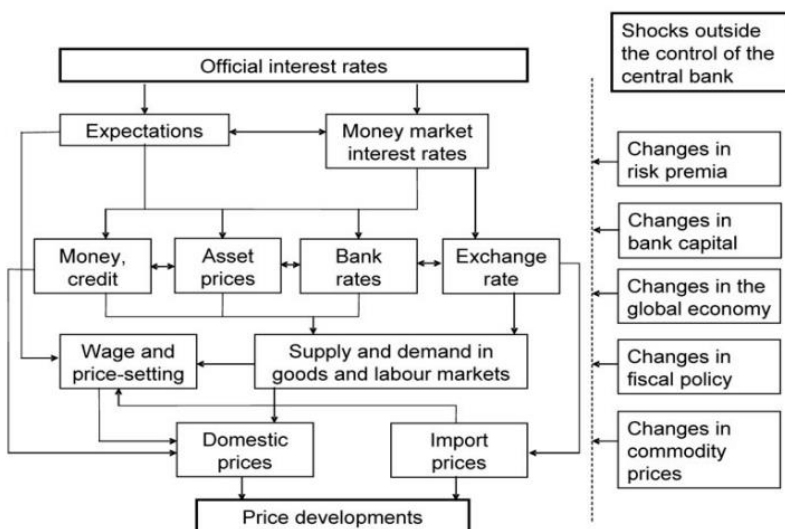
Monetarnom politikom se kontrolira dinamika, količina i struktura novčane mase u gospodarstvu kroz skup pravila, propisa, mjera i instrumenata. Osnovna obaveza monetarne politike je da prati sve promjene vezane uz protok novca te da usmjeri korekcije tih protoka kroz transmisijski mehanizam.⁹ Ova politika se temelji na tečajnoj, deviznoj, emisijskoj i kreditnoj politici, pa se ona koristi raznim instrumentima i mjerama kako bi efikasnije djelovala na poreznu politiku.

Monetarnu politiku Europske unije preuzela je Europska središnja banka 1999. godine. Od samog početka, Europska središnja banka poštovala je monetarnu politiku bez obzira na ekonomske prilike. Europska središnja banka je zadužena za stabilnost cijena pa je u tu svrhu definirano da inflacija preko 2% nije pogodna za stabilnost cijena. Glavni zadatak Europske središnje banke je stvaranje novčanica i rezervi. S obzirom da je ova banka u položaju monopola na tržištu novca, ima velik utjecaj na isto pa tako utječe na kamate i na sve uvjete koji utječu na razvoj tržišta novca.

Svaka promjena kamatnih stopa od strane središnje banke dovodi do raznih aktivnosti u gospodarstvu. Sve te aktivnosti imaju utjecaj na cijene. Dugoročno gledano, sve promjene vezane za količinu novca koji se okreće nema utjecaj na zaposlenost i realni dohodak. Ove dvije stavke pak ovise o tehnologiji, demografiji i slično. Proces u kojem se događaju sve ove promjene se naziva transmisijski mehanizam Europske središnje banke.

⁹ Perišin, I., Šokman, A., : Monetarno – kreditna politika, Informator, Zagreb, str.9., 2002.

Slika 2. Transmisijski mehanizam Europske središnje banke

Izvor: Izvor: www.ecb.europa.eu Pristupljeno: 11.08.2022.

ESB može samo kratkoročno imati utjecaj na gospodarski rast manipulirajući sa količinom novca koji se koristi. Temeljni zadatak monetarne strategije je uspostava instrumenata kojima će Europska središnja banka djelovati i na cijene i na kamatne stope kada je to potrebno. Određivanjem kamatne stope, ECB postavlja uvjete i daje novčana sredstva drugim bankama na raspolaganje. Mijenjanjem kamatnih stopa, ECB djeluje i na kamatne stopa svih banaka.

Strategijom se određuje razina kamatnih stopa koja je potrebna da se održi stabilnost cijena. Ona se određuje na srednji rok a putem operativnog okvira se određuje način na koji se stabilnost može postići. Ugovor o Europskoj uniji kojeg svaka članica potpisuje prilikom ulaska u EU, jasno navodi stabilnost cijena koja označava glavnu zadaću cijelog Eurosustava. Stabilnost cijena se može ukratko definirati kao porast indeksa potrošačkih cijena na području eurozone. Najnoviji cilj je postići inflaciju od točno 2%.

2.3. INSTITUCIONALNI OKVIR EUROZONE

Institucionalni okvir eurozone čine:

- Europska središnja banka (ECB)
- Europski sustav središnjih banaka
- Europska Komisija
- Europski Parlament
- Vijeće EU i
- Europsko vijeće.

Europska središnja banka je institucija Europske unije sa sjedištem u Frankfurtu, koja djeluje samostalno. Europska središnja banka ima glavnu ulogu u Eurosustavu i ona je središnja banka za sve članice Europske unije koje su prihvatile euro kao svoju valutu i na taj način pristupile eurozoni. Nadležna tijela Europske središnje banke su:

- Upravno vijeće
- Izvršni odbor i
- Opće vijeće.

Upravno vijeće Europske središnje banke je važno tijelo koje je zaduženo za donošenje odluka te za oblikovanje monetarne politike eurozone. Ono također daje upute i donosi odluke koje su neophodne kako bi se osiguralo neometano izvršavanje svih zadataka koji su dodijeljeni i Europskoj centralnoj banci i Eurosustavu. Sastoji se od 6 članova Izvršnog odbora i guvernera nacionalnih središnjih banaka svih članica EU koje su pristupile eurozoni.¹⁰

Izvršni odbor Europske središnje banke operativno je tijelo nadležno za odlučivanje ESB-a. Ono ima ulogu u oblikovanju monetarne politike eurozone u skladu s odlukama glavnog tijela ESB-a. Sastoji se od predsjednika ESB-a, potpredsjednika ESB-a i još 4 člana.¹¹

¹⁰ <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi/europski-sustav-sredisnjih-banaka>
Pristupljeno: 11.05.2022.

¹¹ <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi/europski-sustav-sredisnjih-banaka>
Pristupljeno: 11.05.2022.

Kao treće tijelo koje sudjeluje u donošenju odluka ESB-a, osnovano je opće vijeće ESB-a. Sastoji se od predsjednika i podpredsjednika ESB-a i guvernera središnjih banaka svih država članica. Ono postoji dok god sve države članice ne uvedu euro kao svoju valutu.

Glavni zadaci ESB-a su da:¹²

- određuje kamatne stope i na taj način se bavi upravljanjem novca koji se obrće
- upravlja deviznim pričuvama eurozone, kupuje i prodaje valute u cilju održanja ravnoteže deviznog tečaja
- osigurava da nadzor financijskih tržišta i institucija
- pridonosi sigurnosti i stabilnosti bankovnog sustava
- odobrava izradu novčanica i kovanica eura svim zemljama članicama eurozone
- nadzire kretanje cijena i procjenjuje rizike za stabilnost istih.

ESSB ili punim imenom Europski sustav središnjih banaka je institucija Europske unije koja za glavni cilj ima isti kao i Euroska središnja banka, a to je održavanje i stabilnost cijena. Čine ga sve države koje koriste euro kao svoju valutu.

U Europski sustav središnjih banaka ubrajaju se:

- Europska središnja banka
- Tijela za donošenje odluka i
- 27 nacionalnih središnjih banaka.

Čim je Republika Hrvatska potpisala ugovor o članstvu u Europskoj uniji i postala članica, postala je i članica Europskog sustava središnjih banaka. Hrvatska narodna banka je središnja banka Republike Hrvatske i kao takva provodi zadaće koje regulira Europski sustav središnjih banaka. Na čelu Hrvatske narodne banke je guverner koji je i punopravni član Općeg vijeća Europske središnje banke. Njegovi suradnici također imaju pristup sudjelovanju u radu svih radnih skupina, odbora i pododbora ESSB-a.

¹² https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/ecb_hr Pristupljeno: 04.08.2022.

Slika 3. Europska središnja banka i Europski sustav središnjih banaka

Izvor: www.hnb.hr Pristupljeno: 05.08.2022.

Jedinstveni nadzorni mehanizam je sustav koji služi za nadzor rada Euroske središnje banke. Njega sačinjavaju Europska središnja banka i nadzorna tijela svih država članica koje se nalaze u eurozoni. Kao glavne ciljeve europskog nadzora banaka se navode:¹³

- sigurnost i pouzdanost bankovnog sustava EU
- doprinos financijskoj integraciji i stabilnosti i
- dosljednost nadzora.

Europska komisija je izvršno tijelo Europske unije koje je politički neovisno a odgovorna je za izradu prijedloga za novo europsko zakonodavstvo. Osim toga, provodi odluke koje su donijeli Europski parlament i Vijeće Europske unije. Ona je jedina institucija EU-a koja može predlagati nove zakone za čije je donošenje odgovorno vijeće i Parlament. Zakonodavstvom se::

- štite interesi svih građana Europske unije posebno za pitanja koja su teško riješiva na nacionalnoj razini
- daje točan uvid u sve tehnikalije zbog velikog broja stručnjaka s kojima surađuju.¹⁴

¹³ <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.hr.html> Pristupljeno: 11.05.2022.

¹⁴ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/european-commission_hr Pristupljeno: 04.08.2022.

Zakonodavno tijelo Europske unije je Europski parlament. On je jedan od njezinih sedam institucija. Sastavljen je od 705 (751 prije Brexita) zastupnika koji predstavljaju sve zemlje EU-a. Parlament, zajedno s Vijećem Europske unije, raspravlja i odlučuje o zakonodavstvu EU-a, uključujući višegodišnji proračun. Institucije EU-a, poput Europske komisije i Europske središnje banke, odgovaraju za svoj rad Europskom parlamentu. Zastupnici se biraju izravno svakih pet godina u državama članicama EU-a i zastupaju interese oko 446 milijuna građana. Tijekom godina i različitim promjenama u europskim ugovorima Parlament je stekao znatne zakonodavne i proračunske ovlasti.¹⁵

Vijeće Europske unije čine pojedinačne države članice Europske unije. Još se naziva i Vijeće ministara Gotovo svaki dokument koji ima veze sa zakonima mora biti usvojen na Vijeću EU što ga čini iznimno važnom zakonodavnom institucijom EU-a. „Glavni je zadatak Vijeća EU usvajanje novih propisa (direktiva, uredbi i pravila) koji se odnose na primjenu osnivačkih ugovora, ali i mjera koje se odnose na proračun EU, te na međunarodne sporazume u koje je uključena EU. Vijeće EU također je nadležno za koordinaciju ekonomske politike država članica u kontekstu Ekonomske i monetarne unije (EMU)“.¹⁶

Europsko vijeće je institucionalno tijelo Europske unije koje daje temelje općeg političkog smjera i zadaje prioritete Europske unije koje treba pratiti. Članovi i članice Europskog vijeća jesu predstavnici država ili vlada 27 država članica EU-a, predsjednik Europskog vijeća i predsjednik Europske komisije. Europsko vijeće odlučuje o općem političkom usmjerenju i određuje prioritete EU-a, obično usvajanjem zaključaka. Europsko vijeće ne pregovara o zakonima EU-a niti sudjeluje u njihovom donošenju. Ugovorom iz Maastrichta ovom tijelu je dodijeljen formalni status te je dobilo ulogu kao osiguravatelj poticaja i pružanja političkih smjernica za područje cijele Europske unije. Kad su uvedene promjene Lisabonskim ugovorom, Europsko vijeće je postalo još jedna institucija Europske unije od njih sedam.¹⁷

¹⁵ <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/faq/15/sto-je-europski-parlament> Pristupljeno: 04.08.2022.

¹⁶ <http://www.ijf.hr/pojmovnik/institucije.htm> Pristupljeno: 04.08.2022.

¹⁷ <https://www.consilium.europa.eu/hr/european-council/> Pristupljeno: 04.08.2022.

3. INFLACIJA

Cijene dobara i usluga se stalno mijenjaju. Dok neke cijene rastu, druge padaju. Inflacija označava sveopći porast cijena što bi značilo da porast cijena jedne skupine proizvoda ili pojedine usluge ne znači inflaciju. Inflacija je glavni krivac za to što sa jednim eurom danas možemo kupiti manje robe ili usluga nego dan prije. Shodno tome, može se reći kako je inflacija kriva za pad vrijednosti određene valute.¹⁸

Kad se govori o povećanju razine cijena, važno je napomenuti da se tu ne radi o rastu cijena pojedinih proizvoda ili usluga već o porastu cijena na općoj razini. Ako se gleda sa ekonomskog stajališta, inflaciju možemo definirati kao posljedicu gospodarske neravnoteže, a može se promatrati i sa stajališta promjene količine novca koji se obrće.¹⁹ Ona nastaje ukoliko se količina robe ili usluga i količina novca ne povećavaju jednakim tempom što vodi do utjecaja na opću razinu cijena. Kad se to dogodi i kada se radi o razmjerima koji su prešli ili će prijeći u trajne cikluse onda se to smatra štetnim za gospodarsku ravnotežu. Svakako, možemo reći da ne postoji nijedna suvremena država koja se ne bori sa inflacijom.²⁰

Inflacija glasi za glavni problem u bilo kojem gospodarstvu pa ju je nužno klasificirati i odrediti po određenim kriterijima. Postoje razne teorije inflacije od kojih možemo izdvojiti klasičnu i modernu teoriju.

Klasična teorija inflacije nalaže da je inflacija monetarni fenomen koji nastaje uslijed povećanja količine novca u optjecaju i rastu brzine njegovog obrtaja.²¹ Što se pak tiče moderne teorije inflacije, tu se postavlja odnos zaposlenosti i inflacije. Modernu teoriju inflacije je osmislio i predstavio A.W. Philips, 1962. godine. Ova teorija se primjenjivala u praksi 1960.-ih i 1970.-ih godina kad se došlo do zaključka kako ta teorija ipak nije u potpunosti točna pa se nastavljaju koristiti Philipsove krivulje koje prikazuju odnos stope nezaposlenosti i inflacije. Ona sugerira da veća nezaposlenost vodi manjem porastu cijena, ali i plaća. Iz svega navedenoga, povećanje stope nezaposlenosti obrnuto je proporcionalno povećanju cijena, a upravo proporcionalno sa

¹⁸ <https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.hr.html> Pristupljeno: 12.05.2022.

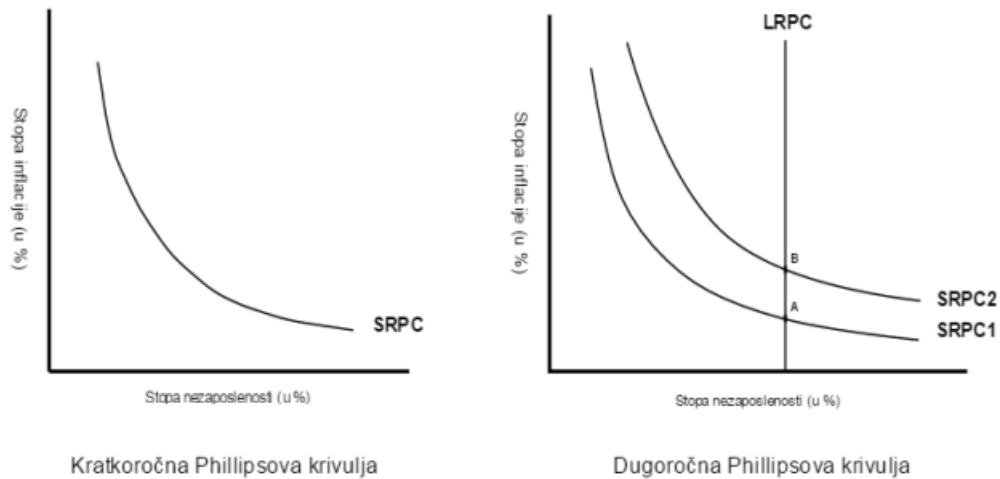
¹⁹ Božina, L., Novac i bankarstvo, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2008., str. 177.

²⁰ Domančić, P., Monetarna ekonomija, Drugo izmijenjeno i prošireno izdanje, Beograd, Savremena administracija, 1982., str. 211.

²¹ Reić, Z., Mihaljević Kosor, M., : Ekonomija, Treće izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split, str. 294., 2011.

stupnjem stabilnosti. „Ako povećanje novčane mase nije dovoljno da se kompenziraju efekti povećanja poreza na cijene, cijene će opadati, proizvodnja će se smanjivati, nezaposlenost rasti, pa se javlja recesija. U obrnutom slučaju, javlja se inflacija“.²²

Slika 4. Phillipsove krivulje-kratkoročna i dugoročna

Izvor: Reić, Z., Mihaljević Kosor, M., Ekonomija, treće izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split, str.296., 2011.

U slučaju da se nezaposlenost povećava u smislu da prelazi prirodnu stopu, inflacija će padati ispod inercijske stope i obrnuto.

²² Babić, M., Makroekonomija, str. 517-518., Mate d.o.o., Zagreb, 2003.

3.1. VRSTE INFLACIJE

Prema intezitetu, inflacija se dijeli na:

- latentnu inflaciju
- umjerenu inflaciju
- galopirajuću inflaciju i
- hiperinflaciju.

Latentna inflacija se još naziva i blaga odnosno puzajuća inflacija jer ne donosi nikakav problem s obzirom da kad je o njoj riječ, cijene rastu do maksimalnih 3% na godišnjoj razini.

Kad je riječ o umjerenj inflaciji, ona je vidljiva u svim gospodarstvima svijeta. Znamo da je riječ o umjerenj inflaciji ukoliko cijene rasto usporeno i moguće je predvidjeti taj rast. U ovom slučaju radi se o porastu cijena do 10% na godišnjoj razini. Umjerenj inflacija je čak poželjna jer upravo taj blagi, umjereni rast još više potiče investiranje a samim time i podiže razinu zaposlenosti.

Galopirajuća inflacija je vrsta inflacije u kojoj novac gubi na vrijednosti jer cijene rastu čak do 100% godišnje, a u nekim slučajevima i više.

Hiperinflacija je vrsta inflacije u kojoj se pojavljuje enorman rast cijena kojima stopa sadržava 4 ili čak 5 znamenaka. Obično se radi o stopi višoj od 50% mjesečno. U slučaju ove inflacije dolazi do raspada gospodarstva kao i do poremećaja u društvenim odnosima. S obzirom da u slučaju hiperinflacije stanovništvo jednostavno ne može preživjeti zbog visokih cijena, dolazi do pojave trampe kao načina razmjene dobara.

Prema početnim uzorcima inflacije ona se dijeli na:

- inflaciju potražnje i
- inflaciju ponude.

Inflacija potražnje se događa onda kada se poveća potražnja pa se samim time povećavaju i cijene. Karakteristično za inflaciju potražnje jest to da su u početku proizvođači prisiljeni da proizvode više, a s obzirom da to ne mogu napraviti u kratkom roku, stvara se prevelik broj kupaca koji su zainteresirani za kupnju određene robe. U tom slučaju dolazi do neravnoteže cijena pa ih proizvođači podižu.

Kad je riječ o inflaciji ponude, odnosno troškova, mjerama monetarne fiskalne politike se nastoji utjecati na cijene. Kad dođe do inflacije troškova, proizvođači su prisiljeni podići cijenu gotovog proizvoda jer im rastu cijene sirovina i materijala. Moraju povećati i plaće radnicima pa samim time ostvaruju manju dobit. Proizvođači u ovom slučaju se nalaze u lošoj situaciji jer ih mjere fiskalne monetarne politike prisiljavaju da snize cijene proizvoda a s druge strane radnici traže povećanje plaće. Dolazi do maksimalnog smanjenja profita jer moraju udovoljiti objema stranama. Tada dolazi do ravnoteže koja bi trebala smanjiti i inflaciju. Zbog silnih pritisaka što države, što sindikata koji predstavljaju radnike, smanjuje se investicijska potrošnja pa postoje dva scenarija koja se mogu dogoditi kao posljedica. Prvi je taj da se smanji inflacija, a drugi je da se poveća stopa nezaposlenosti i loš gospodarski rast. Nezaposlenost bi rasla zbog pritisaka koji se vrše na proizvođače pa moraju dio radnika otpustiti kako bi mogli ostvarivati bolji profit. Postoji i politika dohodaka kojom država uvodi mjeru ograničenja rasta plaća.

3.2. EKONOMSKI UČINCI INFLACIJE

Kad se u neku državu uvodi euro, cijene koje su dotada bile u domaćoj valuti, pretvaraju se u euro. Pri tome se cijena u eurima utvrđuje po zadanom faktoru konverzije. Najčešća posljedica uvođenja eura je da dolazi do porasta cijena a to je posljedica zaokruživanja cijena na viši iznos, ali gledajući uvođenje eura u ostalim državama, obično se to događalo jednom prilikom uvođenja eura. Učinci inflacije dovode do:²³

- porasta svih vidova potrošnje- svi se žele riješiti novca koji gubi na vrijednosti
- inflacije koja negativno utječe na izvoz jer su domaći proizvodi sve skuplji
- rasta uvoza što dovodi do manjka u vanjskotrgovinskoj bilanci
- neravnoteže vanjskih plaćanja što donosi rizik od iscrpljivanja nacionalnih deviznih rezervi
- preraspodjele dohoda i bogatstva
- mijenjanja strukture investicija u korist kratkoročnih projekata
- povećanja javnih prihoda i rashoda zbog porasta troškova života.

Do preraspodjele dohoda i bogatstva dolazi zbog nesrazmjera u rastu cijena roba i usluga i plaća. Događa se to da rastu cijene svih proizvoda i usluga a plaće ostaju iste, To dovodi do toga da ljudi ne mogu trošiti kao prije jer su u strahu od krize. Podižu se cijene i gradskih i državnih nameta jer moraju podići plaće državnim službenicima pa se time povećaju javni prihodi i rashodi.

Mjere kojima država nastoji stabilizirati cijene i smanjiti agregatnu potražnju su:²⁴

- veće porezne stope koje utječu na smanjenje potrošnje kućanstava
- veće kamatne stope koje smanjuju investicijsku potrošnju i
- manji materijalni izdaci države.

²³ <https://sscitluk.ba> Pristupljeno: 15.08.2022.

²⁴ Reić, Z., Mihaljević Kosor, M. (2011): Ekonomija, Treće izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split, str. 190.

Teorija inflacije troškova temeljena je na činjenici da ne postoji savršena konkurencija kad je riječ o ekonomskom životu. Shodno tome, elastičnost potražnje proizvoda i usluga također nije savršena²⁵

Mjere koje se najviše koriste pri borbi sa inflacijom su:²⁶

- administrativne kontrole cijena kojima se usporava i/ili zaustavlja rast cijena
- restriktivna kreditno-monetarna politika koja kroz ograničavanje količine novca u optjecaju kontrolom kretanja novčane mase utječe posljedično i na cijene
- devalvacija valute i uspostavljanje realnog tečaja domaće valute
- kontrola ili smanjivanje svih oblika potrošnje i uvoza
- poticanje izvoza
- valutna reforma-zamjena stare valute za novu.

²⁵ Babić, M., Makroekonomija, op.cit., str. 504., 2003.

²⁶ Jarić, D., Radun, V., Ćurčić, R. , Principi ekonomije, Visoka škola za primijenjene i pravne nauke „Prometej“, Banja Luka, str. 196., 2011.

3.3.MJERENJE INFLACIJE

Inflacija se najčešće mjeri preko indeksa potrošačkih cijena a slijede ga indeks cijene proizvođača i deflator domaćeg proizvoda.

Indeks potrošačkih cijena mjeri promjenu cijene košarice roba i usluga koje kućanstva često koriste. Ovaj pokazatelj o kretanju cijena koristi većina država diljem svijeta.²⁷

Indeks proizvođačkih cijena je alternativna mjera inflacije. Nju čini nekoliko indeksa kojim se mjeri prosječna promjena prodajnih cijena od lokalnih proizvođača dobara i usluga tijekom vremena. Ova mjera prati promjenu cijena sa strane prodavača a ne kupca što je slučaj u CPI. Uz pomoć ovog pokazatelja inflacije moguće je povećati cijenu jedne stavke, poput nafte, a smanjiti cijenu ostalih, npr. pšenice ili kukuruza. Općenito gledajući, svaki indeks predstavlja prosječnu ponderiranu inflaciju za određene komponente.²⁸

Deflator domaćeg proizvoda se definira kao omjer nominalnog i realnog BDP-a pa kažemo da je on u pravilu cijena svih komponenti BDP-a a ne samo jednog dijela ekonomije. Te komponente su potrošnja, investicija, vladine nabavke i neto izvoz. Deflator domaćeg proizvoda je različit od indeksa potrošačkih cijena jer ponderira cijene količinama za tekuće tromjesečje. Isto tako, postoje deflatori koji su određeni za pojedine komponente BDP-a i koriste se kako bi nadopunili indeks potrošačkih cijena.²⁹

Kao i sve ostalo, tako i indeksi pomoću kojih se mjeri inflacija imaju svoje nedostatke. Pomoću njih se lako mjeri inflacija i vrlo su korisni ali ipak imaju neke svoje mane. Kad je riječ o indeksima potrošačkih cijena, tu je problem u indeksnom broju. Kod indeksa potrošačkih cijena koriste se fiksni ponderi za sve robe. Druga mana ovog indeksa je to što ne evidentira točno promjene koje se događaju u kvaliteti robe ili usluga. Kako bi se došlo do ravnoteže u gospodarstvu primjenjuje se stabilizacijska politika. Ta ravnoteža se može postići kad nema inflacije a došlo je do pune zaposlenosti. Kao što se može vidjeti u prethodnom dijelu rada, to se ne može postići.

²⁷ <https://admiralmarkets.com/hr/education/articles/fundamental-analysys/sto-je-inflacija> Pristupljeno: 13.05.2022.

²⁸ <https://admiralmarkets.com/hr/education/articles/fundamental-analysys/sto-je-inflacija> Pristupljeno: 13.05.2022.

²⁹ http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2009/PDF/11-bind.pdf Pristupljeno:14.05.2022.

DZS i HNB definiraju indekse na sljedeći način: „Indeks potrošačkih cijena (CPI) je inkluzivna statistička mjera koja se koristi za procjenu mogućih promjena cijena u košarici roba i usluga koja predstavlja potrošnju na potrošnju u određenoj ekonomiji. Ovu mjeru obno izračunavaju nacionalne statističke agencije godišnje, a ona ispituje ponderiranu prosječnu cijenu odabranog uzorka robe široke potrošnje, poput prehrambenih proizvoda, sanitarnih predmeta, kao i usluga poput zdravstvene zaštite i usluga prijevoza. Izračunavanje CPI-a sveobuhvatan je postupak jer uključuje različite kategorije i podkategorije za razvrstavanje predmeta i usluga na različite beze. Nekoliko podindeksa izračunava se na temelju dobivenih informacija o cijenama, a ti se podindeksi kombiniraju počtu odgovarajućih pondera kako bi se postigao ukupni CPI ekonomije za određeno razdoblje“.³⁰

U europskim okvirima često se koristi harmonizirani indeks koji je u službenim statistikama definiran kao: „Harmonizirani indeksi potrošačkih cijena (HIPC) jesu ekonomski pokazatelji koji mjere promjenu u razini cijena dobara i usluga koje u tijeku vremena nabavljaju, koriste se njima ili ih plaćaju kućanstva, izračunati prema harmoniziranom pristupu i posebnom skupu definicija koji omogućuju izračun konzistentne mjere inflacije za Europsku uniju, europodručje i Europski gospodarski prostor, kojom se ujedno postiže i usporedivost među državama članicama. Državni zavod za statistiku izračunava HIPC od siječnja 2007. godine te ga dostavlja Eurostatu kao glavnom diseminatoru statistika HIPC-a na razini EU-a. Serije HIPC-a obuhvaćaju razdoblje od siječnja 1998. godine (od kada je u primjeni klasifikacija COICP) na dalje. Budući da promjene poreznih stopa na proizvode utječu na inflaciju mjerene HIPC-om, prikupljaju se dodatne informacije o utjecaju poreznih promjena na inflaciju, na temelju kojih se izolira taj utjecaj i na taj način dobiva se harmonizirani indeks potrošačkih cijena po stalnim poreznim stopama (HIPC-SP). HIPC-SP je harmonizirani indeks potrošačkih cijena, gdje se stope poreza na proizvode zadržavaju konstantnima u tekućem razdoblju u odnosu na referentno razdoblje, tj. kroz vrijeme. U slučaju promjene poreznih stopa razlika između tekućih vrijednosti HIPC-SP-a i HIPC-a upućuje na utjecaj promjene poreznih stopa na promjene cijena uz pretpostavku da se se promjene u poreznim stopama primjenile trenutačno i u potpunosti“.³¹

³⁰ <https://hr.weblogographic.com/what-is-consumer-price-index> Pristupljeno: 10.08.2022.

³¹ <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/odabrane-nefinancijske-statistike/indeksi-cijena> Pristupljeno: 10.08.2022.

Pri izradi HICP-a, razni autori pokušali su objasniti kako bi trebao funkcionirati indeks i koje bi trebale biti njegove karakteristike. Najčešće se naglasak stavlja na sljedeće karakteristike³²:

- temelj takvog indeksa bi trebalo biti načelo transakcije
- dio indeksa ne bi trebale biti kamatne stope
- Trebao bi integrirati i nove kupnje stanova
- Laspeyresova formula bi trebala biti temelj izračuna uz pretpostavku da se ponderi prilagođavaju svakih 10 godina ako ne i rijeđe
- mora uključivati potrošnju nerezidenata u državi a isto tako ne bi smio uključivati potrošnju istih tih rezidenata u drugim državama
- porezi bi trebali biti uključeni u cijenu
- Novi proizvodi ne bi trebali biti uključeni u indeks.

Što se tiče gore navedenih karakteristika koje bi harmonizirani indeks potrošačkih cijena trebao imati, neki od njih su se pokušali uvrstiti. Metodologiju i pravila harmoniziranog indeksa potrošačkih cijena nadzire Europska komisija koja je Eurostatu dala ovlast kordinacije rada.

³² Astin, J., "The European Union Harmonized Indices of Consumer Prices", Reykjavik, Iceland; Berglund, A. (1999), "New Inflation Measure Used as Main Indicator in the ECB/ESCB Monetary Policy for the Euro-zone", Conference on the Measurement of Inflation, Cardiff University; te Woolford, K. (1999), "Measuring Inflation: A Framework Based on Domestic Final Purchases", Conference on the Measurement of Inflation, Cardiff University.

4. KRETANJE CIJENA U EUROZONI

Glavni cilj svake države, pa tako i Europske unije je postići gospodarsku ravnotežu. Ona se može postići kada gospodarstvo nema inflacije a ima punu zaposlenost, što je realno gledajući, nemoguće.

Sve vrste inflacije utječu na sve sektore gospodarstva, nerijetko ostavljajući negativne posljedice. Što duže traje inflacija, to su posljedice veće. Što je inflacija veća, novac se brže troši jer su ljudi u strahu da će cijene i dalje rasti i boje se pada vrijednosti novca pa brže i više kupuju. S druge strane, štednje se smanjuju jer je trenutna vrijednost novca sada puno veća nego što će to biti u budućnosti. Rastu i javni prihodi i rashodi jer rastu plaće državnih službenika i namještenika. Čim dođe do velike inflacije, novac gubi vrijednost.

4.1. POVIJEST EURA KAO ZAJEDNIČKE VALUTE

Naziv jedinstvene valute koja će se koristiti unutar Europske monetarne unije, euro, prihvaćen je 1995. u Madridu na sastanku Europskog vijeća. Grčko slovo epsilon, grafički je simbol za zajedničku valutu, što izravno asocira na kolijevku europske civilizacije, a upućuje i na prvo slovo riječi Europa. Dvije linije koje prolaze kroz simbol epsilon su sinonim za stabilnost.

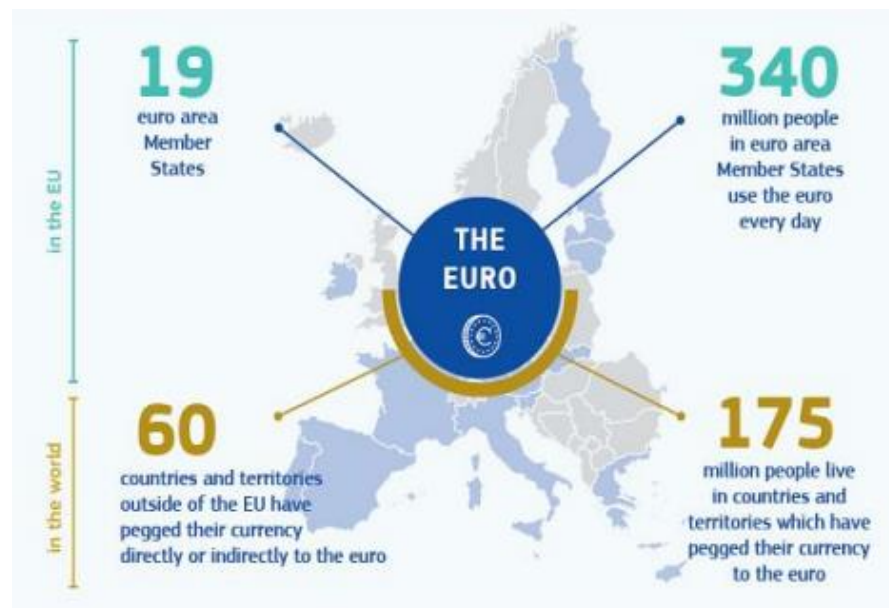
Euro kao valuta se počeo koristiti 1999. godine, a do 2002. koristio se kao nevidljiva valuta, samo u računovodstvene svrhe. Pri osnivanju Europske monetarne unije, tadašnja većina članica je prihvatilo euro kao zajedničku valutu. Prema Ugovoru o Europskoj uniji, države članice bi trebale svoju valutu zamijeniti eurom kada ispune konvergencijske kriterije zacrtane Ugovorom iz Maastichta 1992. Euro se trenutno koristi u 19 država članica Europske unije. Koristi ga svakodnevno preko 340 milijuna stanovnika Europske unije, a po važnosti u svijetu je druga valuta. Po obujmu trgovine, ispred eura je jedino američki dolar.

Korištenje eura kao nacionalne valute svih članica eurozone omogućuje stanovništvu bolju zaštitu. Na taj način Europska unija podupire vrijednosti i promiče interese u oblikovanju globalnih poslova. Korištenje eura poboljšava i otpornost međunarodnog financijskog sustava, pružajući tržišnim operaterima širom svijeta dodatni izbor pa time gospodarstvo postaje manje osjetljivo na

potencijalne šokove koji su povezani sa oslanjanjem raznih gospodarskih sektora na jedinstvenu valutu.

Razvoj eura se zasniva na činjenici da je na jedinstvenom tržištu puno lakše poslovati jedinstvenom valutom. Temelji eura kao valute spominju se još za vrijeme Ugovora iz Rima kada se raspravljalo o ukidanju granica i stvaranju zajedničkog tržišta. Nakon toga je slijedila tzv. druga faza u kojoj se raspravljalo o osnivanju Ekonomske i monetarne unije. Zatim slijedi uvođenje Europskog monetarnog sustava 1979. godine a nakon njega osnivanje Ekonomske i monetarne unije kroz Ugovor iz Maastrichta. Godina u kojoj se prvi put fizički uvodi euro kao jedinstvena europska valuta je 2002.

Slika 5. Važnost i zastupljenost eura

Izvor: https://economy-finance.ec.europa.eu/euro/international-role-euro_hr Pristupljeno: 07.08.2022.

Postoje kriteriji koje države članice Europske unije moraju zadovoljiti kako bi uvele euro kao svoju nacionalnu valutu. Oni se nazivaju kriteriji konvergencije odnosno kriteriji iz Maastrichta.

Postoji pet kriterija koje moraju zadovoljiti države koje žele svoju nacionalnu valutu zamijeniti eurom. Konvergencijski kriteriji su sljedeći:³³

- stabilnost cijena
- proračunski manjak
- dug
- kamate
- stabilnost tečaja.

Što se tiče stabilnosti cijena, stopa inflacije ne smije prelaziti 1,5% prosječne stope inflacije tri članice koje imaju najnižu inflaciju u godini prije. Kad je riječ o proračunskom manjku pravilo je da bude manji od 3% BDP-a. Dug države ne smije biti veći od 60% BDP-a. Kamate ne smiju biti veće od 2% kamatnih stopa tri države članice koje imaju najnižu stopu inflacije u godini prije.

4.2. PREDNOSTI I NEDOSTACI UVOĐENJA EURA

Euro kao valuta daje velike prednosti stanovništvu, poduzećima i gospodarstvima u generalnom smislu a neke od njih su:³⁴

- lakša usporedba cijena između zemalja što dovodi do tržišnog natjecanja iz kojeg potrošači imaju korist
- stabilnost cijena
- poduzeća lakše, jeftinije i sigurnije kupuju i prodaju u eurozoni ali i u ostatku svijeta
- dolazi do bolje gospodarske stabilnosti i rasta
- financijska tržišta postaju učinkovitija i integriranija
- stvara veći utjecaj na globalno gospodarstvo
- euro predstavlja opipljiv simbol europskog identiteta.

³³ dr.sc. Kotarski, K., Ekonomska i monetarna unija. Zagreb. 2015

³⁴ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/benefits_hr Pristupljeno: 12.08.2022.

Najvažniji razlog pristupanja država u zajedničku monetarnu uniju je smanjenje gospodarske nesigurnosti kao i rizika u poslovanju. Njena razina se smanjuje jedino u slučaju da ekonomski agenti u poslovanju ne uzmu u obzir potencijalne promjene tečaja. Ukoliko ne uzmu osiguranje od rizika i ne predvide kretanje deviznog tečaja, postoji mogućnost za velikim financijskim gubicima za sve sudionike tržišta. Kad se pristupi u monetarnu uniju taj rizik se smanjuje ili se potpuno gubi, poslovni subjekti dobivaju mogućnost ulaska na strana tržišta, čime se povećava konkurencija ali i efikasnija proizvodnja i distribucija. A to sve iz razloga što su nacionalna tržišta u zajednici povezanija nego u državama pojedinačno.

U slučaju da monetarna zajednica predstavlja zonu s niskim stopama inflacije, određene države se mogu pridružiti takvim zajednicama i na taj način postići niske stope inflacije u svojoj državi. U monetarnim zajednicama više država koristi istu valutu pa na taj način dolazi do nižih transakcijskih troškova.

Ako je k tome tako, ekonomski agenti bi trebali mijenjati jednu valutu za drugu, osim u slučaju da valute nisu savršeni supstituti. To je praktički nemoguće zbog toga što se dominantnija valuta bolje prihvaća u drugim zemljama, ali država koja posjeduje tu dominantnu valutu ne prihvaća valute drugih država na isti način. Kad se koristi zajednička valuta postaju transparentnije cijene i na taj način se smanjuju troškovi procjene stanja ekonomije.

Nadalje, kad se usvoji zajednička valuta dolazi do boljeg funkcioniranja financijskih tržišta. Manje je vjerojatno da velike transakcije uzrokuju šokove cijena na velikom tržištu monetarne unije nego na tržištima pojedinih država.³⁵

³⁵ Bilas, V., Teorija optimalnog valutnog područja; euro i Europska monetarna unija, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 39-53, 3 (1), str. 42, 2003.: raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/26211>
Pristupljeno: 12.08.2022.

Čim je Republika Hrvatska pristupila članstvu u Europsku uniju, bilo je riječi o prihvaćanju eura kao zajedničke valute. U Hrvatskoj su među stanovništvom podijeljena mišljenja o ulasku u eurozonu i prihvaćanja eura kao valute koja će zamijeniti kunu. Hrvatska počinje s upotrebom eura uskoro, odmah početkom 2023. godine. Što se tiče uvođenja eura u Hrvatskoj, kao najveća prednost se može izdvojiti nestanak valutnog rizika koji se veže uz tečaj kune prema euru.

Smanjenje valutnog rizika

Kad se uvede euro nestaje valutni rizik koji predstavlja izloženost prema euru cijelog gospodarstva a samim time i banaka. Kad se to dogodi nestaje potreba za nekim regulatornim zahtjevima HNB-a što dovodi do povećanja učinkovitosti poslovanja banaka.³⁶

Smanjenje transakcijskih troškova

Smanjenje transakcijskih troškova se odnosi na pad troškova razmjene u međunarodnoj trgovini. Razni autori ističu kako bi male zemlje koje su snažno integrirane u trgovinske i financijske tokove EU i kojima su glavni trgovinski partneri zemlje članice eurozone, mogle puno profitirati ulaskom u eurozonu.³⁷

Smanjenje premije rizike i pad troška zaduživanja

Ovo je još jedna prednost ulaska u eurozonu. Kako se smanjenjem valutnog rizika smanjuje i trošak financiranja, pada i dio regulatornog troška što bi značilo i pad kamatnih stopa.

Gubitak samostalne monetarne politike

Kao i kod svega, postoje prednosti i nedostaci. Prvi i glavni nedostatak uvođenja eura u Hrvatskoj je taj da će Hrvatska izgubiti vlastitu monetarnu politiku. Glavni problem je taj da nosioci ekonomske politike ne mogu više koristiti devizni tečaj u cilju povećanja konkurentnosti gospodarstva kroz realni tečaj.

Drugi ali i ne manje važan problem neprimjerenosti zajedničke monetarne politike u fazi kad poslovni ciklus određene države nije u skladu s ostalim državama eurozone. Analize Hrvatske narodne banke nam govore kako ovaj nedostatak nije toliko negativan za Republiku Hrvatsku

³⁶ Žigman, A., Lista briga i izazova, u Perspektive – ožujak 2018., 8 (1) Zagrebačka inicijativa, str. 35., 2018.

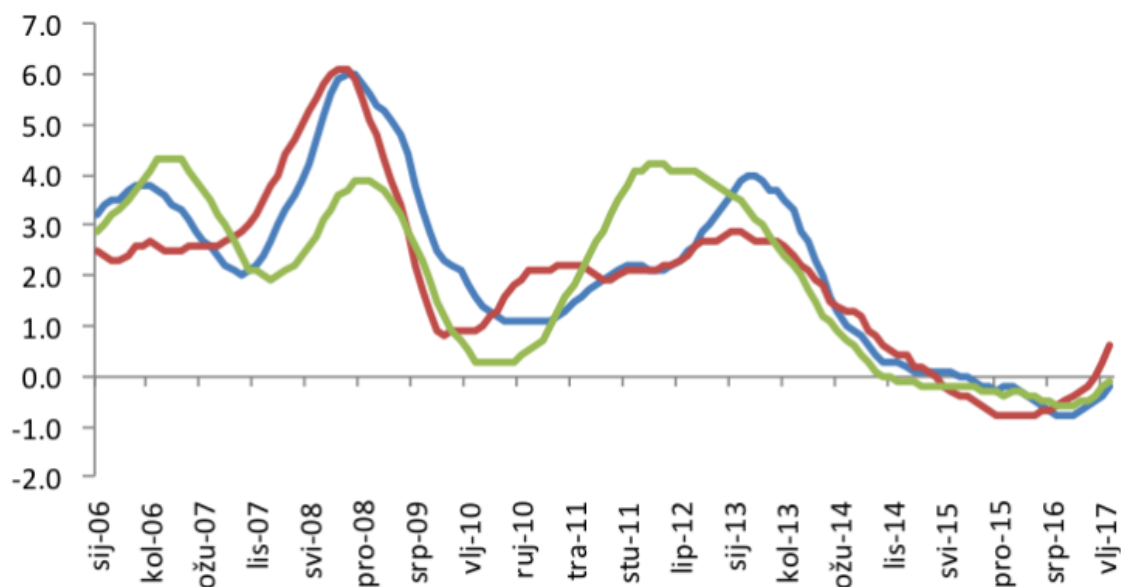
³⁷ <https://arhivanalitika.hr/blog/hrvatska-i-euro-ii-sazeta-cost-benefit-analiza/> Pristupljeno: 14.08.2022.

zbog limitiranog prostora koji služi kako bi se aktivno koristili instrumenati monetarne politike. Stoga, glavni problem proizlazi iz visoke euroizacije koja u slučaju neravnoteže dovodi do financijske krize i nesavladive inflacije.³⁸

Porast cijena zbog konverzije

Rast cijena u državi prilikom konverzije kuna u euro je često spominjan nedostatak ulaska Hrvatske u eurozonu, ali ne predstavlja toliko velik rizik. S obzirom da prilikom konverzije dolazi do rasta cijena zbog zaokruživanja, ne može doći do velikog porasta. Obično se radi o porastu od 0,25%-0,50%.³⁹

Slika 6. Prosjek godišnje HICP inflacije u Slovačkoj, Hrvatskoj i Sloveniji baziran na 12 mjeseci

Izvor: Eurostat, Pristupljeno: 14.08.2022.

³⁸ Žigman, A. (2018): Lista briga i izazova, u *Perspektive – ožujak 2018.*, 8 (1) Zagrebačka inicijativa, str. 37

³⁹ Primorac, Ž. (2018): Plusevi i minusi zajedničke valute, u *Perspektive – ožujak 2018.*, 8 (1) Zagrebačka inicijativa, str. 31.

Usklađenost poslovnih ciklusa i strukture ekonomije

Pri preuzimanju eura kao zajedničke valute, vrlo je bitno napraviti analizu gospodarstva članice koja pristupa eurozoni da se razluči je li ono usklađeno sa cjelokupnom strukturom ekonomije eurozone.

Prilikom zamjene valute, prije i u kratkom vremenu nakon uvođenja eura, obično se pojavljuju jednokratni troškovi. Oni su prouzročeni pribavljanjem odnosno izradom novčanica i kovanica eura, distribucijom i povlačenjem novčanica i kovanica kune, te ostalim prilagodbama u prometu gotovim novcem kao što su to npr. prilagodbe bankomata.⁴⁰

Kad Hrvatska pristupi Eurosustavu, morati će snositi pojedine jednokratne troškove. Ulaskom u eurozonu i prihvaćanjem eura, Hrvatska mora uplatiti dio upisanog kapitala Europske središnje banke. Isto tako, prenosi i dio svojih međunarodnih pričuva Europske središnje banke te uplaćuje određeni iznos kako bi dala doprinos rezervama ESB-a. Uplate svih nacionalnih banaka država koje su članice EU-a čine upisani kapital ESB-a.⁴¹

4.3. KRETANJE CIJENA U EUROZONI

Bruto domaći proizvod je pokazatelj mjerenja gospodarske aktivnosti koji se najviše koristi. U razdoblju od 2000. do 2018. godišnji rast BDP-a u EU bio je prilično turbulentan. U razdoblju od 2001. godišnja stopa rasta BDP-a kretala se između +1% i +3%. dok je se u sljedećem razdoblju od 2008. do 2013. gospodarstvo EU-a bilo pod jako velikim utjecajem velike financijske krize, tako da je BDP pao za više od 4% u 2009. Od 2012. europsko se gospodarstvo polako oporavljalo pa su se godišnje stope rasta kretale oko razine od +2% u razdoblju od 2014. do 2018. Slično kretanje zabilježeno je i za europodručje, ali i za cjelokupni teritorij EU-a. Svakako, promjene u različitim državama članicama nisu bile istog intenziteta. Negativan utjecaj financijske krize su najviše osjetile Grčka, Hrvatska, Španjolska, Portugal i Cipar. Imale su negativan rast nekoliko godina. Investicije i potrošnja u EU prolazili su kroz iste tri faze kao i

⁴⁰ Vlada Republike Hrvatske, Hrvatska Narodna Banka (2018): Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Hrvatskoj, str. 39, raspoloživo na: <https://euro.hnb.hr/-/hp24122020> Pristupljeno: 14.08.2022.

⁴¹ <https://finance.hr/jednokratni-troskovi-uvodenja-eura/> Pristupljeno: 14.08.2022.

BDP, pri čemu su investicije zabilježile veća kolebanja. S oporavkom od financijske krize investicije i potrošnja postojano su rasli u razdoblju od 2015. do 2018. dosegla 1,7%, a u 2018. godini 1,9%.⁴²

U razdoblju od 2000. do 2005., stopa nezaposlenosti je bila dosta stabilna i kretala se oko 9%, dok je 2008. godine pala na 7%. Nakon tog razdoblja, stopa nezaposlenosti je uzastopno rasla i svoj vrhunac dosegla 2013. godine i iznosila 10,9%. Kako se gospodarstvo oporavljalo, tako je i stopa nezaposlenosti opadala, pa je tako 2013. godine iznosila 7,6%. Ako gledamo stopu nezaposlenosti po spolu, malo je viša stopa nezaposlenih žena u odnosu na muškarce. Kad je riječ o mladima, ta stopa je dvostruko veća.⁴³

Što se tiče kretanja cijena, trenutno je stopa inflacije dosta visoka, sve cijene ubrzano rastu, naročito cijene energije, hrane, građevinskih materijala. Zadnjih nekoliko mjeseci cijene nekih građevinskih materijala su narasle preko 100%. Rastu i cijene nekretnina, ali i potražnja za istima. Trenutno stanje u Hrvatskoj, Europskoj uniji ali i u svijetu, cijene ubrzano rastu te su ljudi u strahu. Ove godine je inflacija dostigla najvišu stopu rasta cijena otkad postoje mjerenja europskog statističkog ureda.

⁴² https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/european_economy_2019/trad/hr_hr/bloc-1a.html?lang=hr

⁴³ https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/european_economy_2019/trad/hr_hr/bloc-1a.html?lang=hr

Tablica 1. Inflacija i njene glavne komponente u eurozoni u razdoblju od srpnja 2021.- srpnja 2022. godine

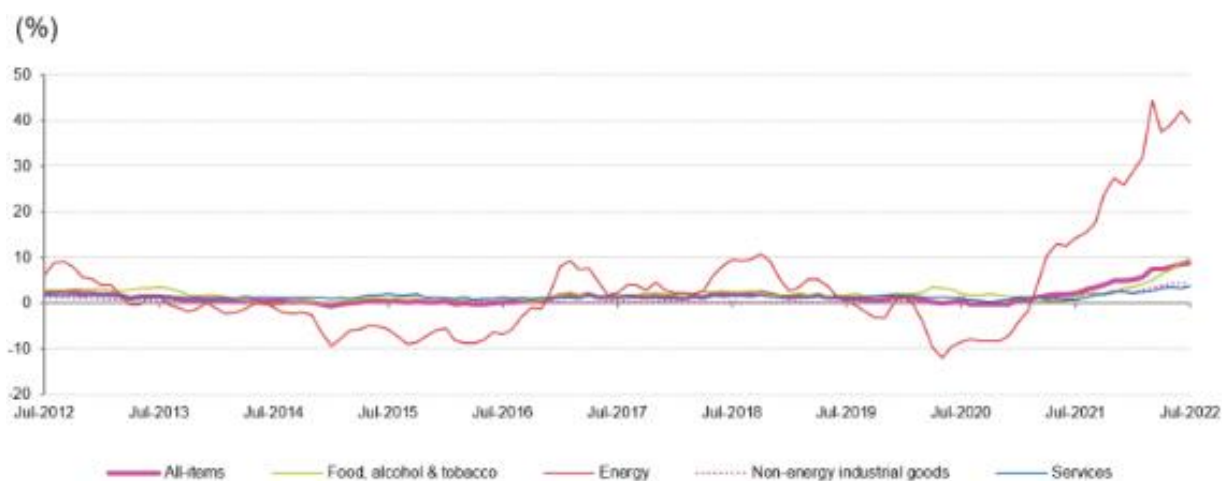
	2022. (u promilima)	Srpanj 2021.	Veljača 2022.	Ožujak 2022.	Travanj 2022.	Svibanj 2022.	Lipanj 2022.	Srpanj 2022.
Ukupne stavke HICP	1000.0	2.2	5.9	7.4	7.4	8.1	8.6	8.9
Energija	890.7	0.9	3.1	3.4	4.1	4.6	4.9	5.4
Energija, neobrađena hrana	841.2	0.9	2.9	3.2	3.9	4.4	4.6	5.0
Energija, hrana, alkohol i duhan	681.8	0.7	2.7	3.0	3.5	3.8	3.7	4.0
Hrana, alkohol i duhan	208.9	1.6	4.2	5.0	6.3	7.5	8.9	9.8
Obrađena hrana, alkohol i duhan	159.4	1.5	3.5	4.1	5.4	7.0	8.2	9.4
Neobrađena hrana	49.5	1.9	6.2	7.8	9.2	9.0	11.2	11.0
Energija	109.3	14.3	32.0	44.3	37.5	39.1	42.0	39.7
Neenergetska industrijska dobra	265.2	0.7	3.1	3.4	3.8	4.2	4.3	4.5
Usluge	416.7	0.9	2.5	2.7	3.3	3.5	3.4	3.7

Izvor: Izrada autora prema podacima: Eurostat, Pristupljeno: 07.08.2022.

U srpnju ove godine, inflacija je naglo ubrzala te je iznosila 8,9%. S obzirom na glavne sastavnice inflacije u europodručju, očekuje se da će energija imati najvišu godišnju stopu u

srpnju (39,7% u usporedbi sa 42,0% u lipnju), nakon čega slijede hrana, alkohol i duhan (9,8% u usporedbi s 8,9% u lipnju), neenergetska industrijska roba (4,5% u usporedbi s 4,3% u lipnju) i usluge (3,7% u usoredbi s 3,4% u lipnju).

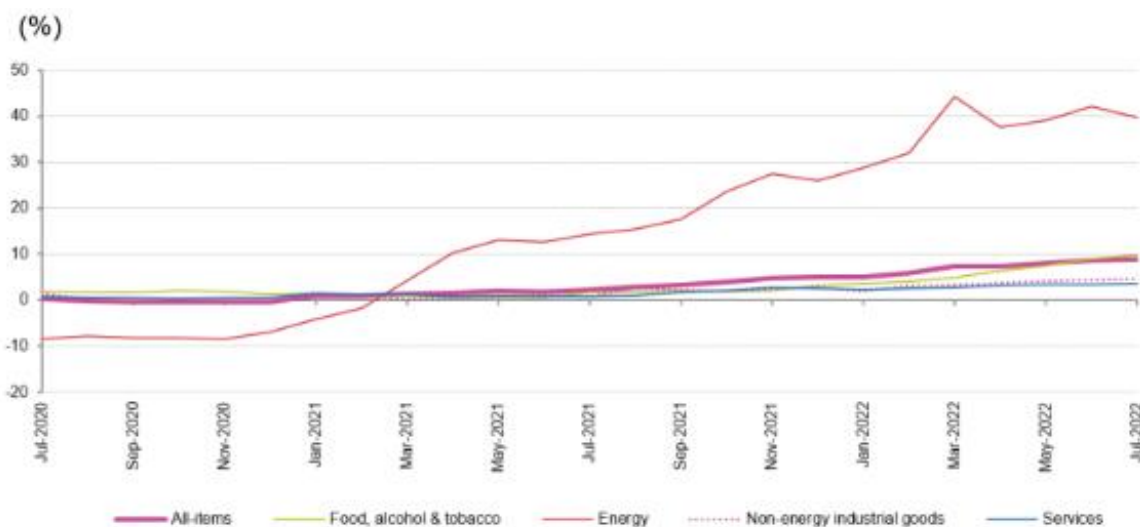
Slika 7. Godišnja inflacija eurozone u razdoblju od srpnja 2012.- srpnja 2022. godine

Izvor: Eurostat, Pristupljeno: 07.08.2022.

Na prethodnoj slici se može vidjeti kako raste godišnja inflacija u eurozoni u posljednjih deset godina. Vidi se rast pojedinačnih komponenti inflacije. Najveći porast inflacije na godišnjoj razini je na komponenti energije, koju slijedi hrana, alkohol i duhan. Najmanji porast bilježe usluge.

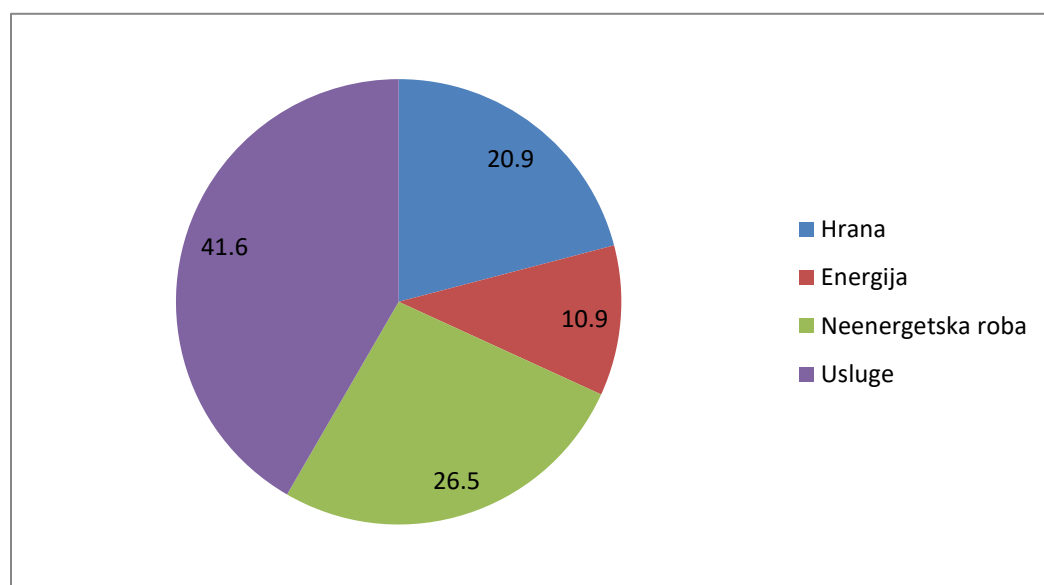
Slika 8. Godišnja inflacija u eurozoni od srpnja 2020.-srpnja 2022. godine

Izvor: Eurostat, Pristupljeno: 07.08.2022.

Na prethodnoj slici se može uočiti kako je rast cijena energije počeo još u ožujku 2021. godine a svoj vrhunac doživio u ožujku ove godine. Što se tiče rasta cijena hrane, alkohola i duhana, rast je započeo početkom ove godine i nastavlja svoj rast i dalje.

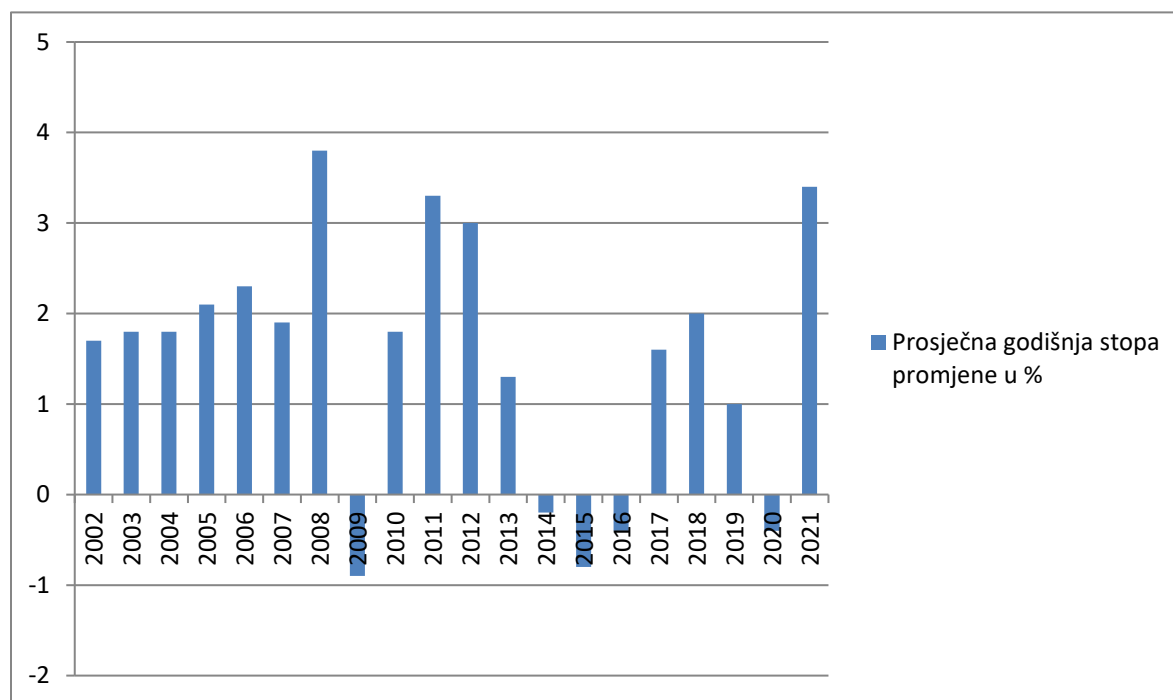
Grafikon 1. Glavne komponente HICP-a eurozone u %

Izvor: Izrada autora prema podacima sa: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Weights_of_the_main_components_of_the_euro_area_HICP_-_2022.png Pristupljeno: 07.08.2022.

Nekoliko je sastavnica HICP-a i svaka od njih različito doprinosi ukupnoj inflaciji u eurozoni. Razmatrajući ponderaže za 2022., 100% za ukupni HICP, usluge čine najveću komponentu sa postotkom 41,7% konačnih monetarnih rashoda kućanstva za potrošnju u eurozoni. Nakon usluga slijedi neenergetska industrijska roba s postotkom od 26,5%. 20,9% čine alkohol, duhan i hrana. Zajedno čine manje od jedne trećine rashoda europodručja, ali mogu znatno utjecati na ukupnu inflaciju jer njihove cijene obično variraju znatno više od ostalih sastavnica.⁴⁴

Grafikon 2. Prosječna godišnja stopa promjene cijena za sva dobra osim usluga od 2002.-2021.

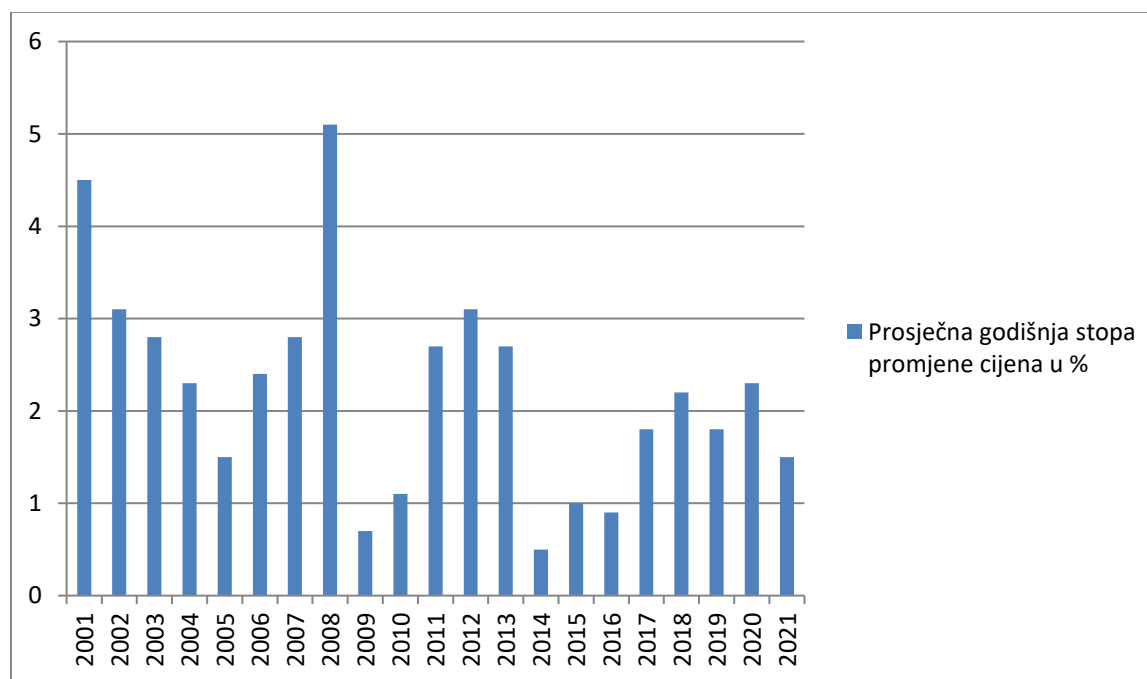

Izvor: Izrada autora prema podacima sa: Eurostat, Pristupljeno: 30.08.2022.

⁴⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Inflation_in_the_euro_area&action=statepseat&lang=hr Pristupljeno: 07.08.2022.

Na prethodnom grafikonu je prikazana prosječna godišnja stopa promjene cijena svih dobara osim usluga u razdoblju od 2002.-2021. godine. Iz prikazanog se može primjetiti rast i pad cijena. U razdoblju od 2002.-2004. nije dolazilo do nekih velikih promjena. Promjene kreću od 2005. godine kada je stopa promjene iznosila 2.1%, 2006. godine je iznosila 2.3% da bi 2007. godine ona pala na 1.9% . 2008. godine prosječna godišnja stopa je iznosila rekordnih 3.8% a 2009. godine -0.9%. 2011. godine opet raste, pa tada iznosi 3.3%. Onda slijedi razdoblje pada od -0.2% do -0.8%. U razdoblju od 2017.- 2020. minimalno raste i pada dok u 2021. Godini stopa iznosi 3.4%.

Grafikon 3. Prosječna godišnja stopa promjene cijena za skupinu Hrana, alkohol i duhan za razdoblje od 2001.-2021.

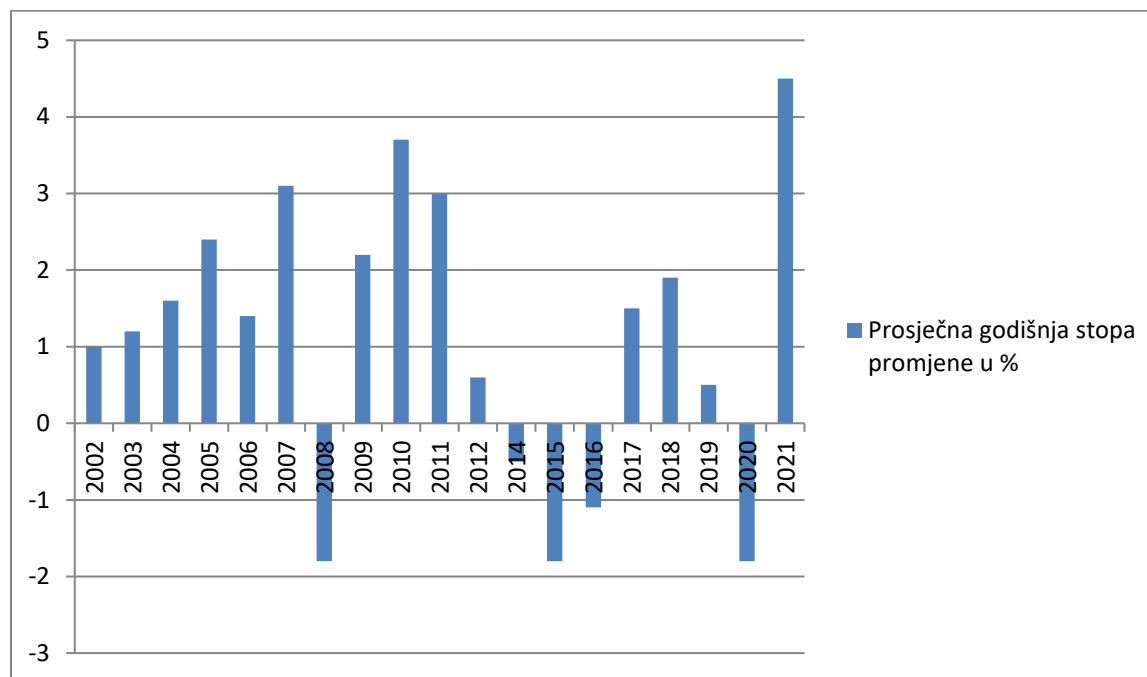

Izvor: Izrada autora prema podacima sa: Eurostat, Pristupljeno: 30.08.2022.

Na prethodnom grafikonu su prikazani podaci o prosječnim godišnjim stopama promjena cijena u razdoblju od 2001.-2021. godine za skupine hrana, alkohol i duhan. Iz priloženih podataka uočljivo je kako je 2001. godine stopa promjene bila veća nego narednih šest godina. 2001. godine ona je iznosila 4.5% a narednih šest godina se kretala u rasponu od 3.1% do 1.5%. 2008. godine je iznosila rekordnih 5.1% nakon čega kreće razdoblje pada u odnosu na rekordnu 2008.

godinu. 2012. godine stopa opet raste na 3.1% i to je najveća stopa promjene sve do 2021. godine. U 2021. Godini ona je iznosila 1.5% dok se u 2022. godini očekuje povećanje.

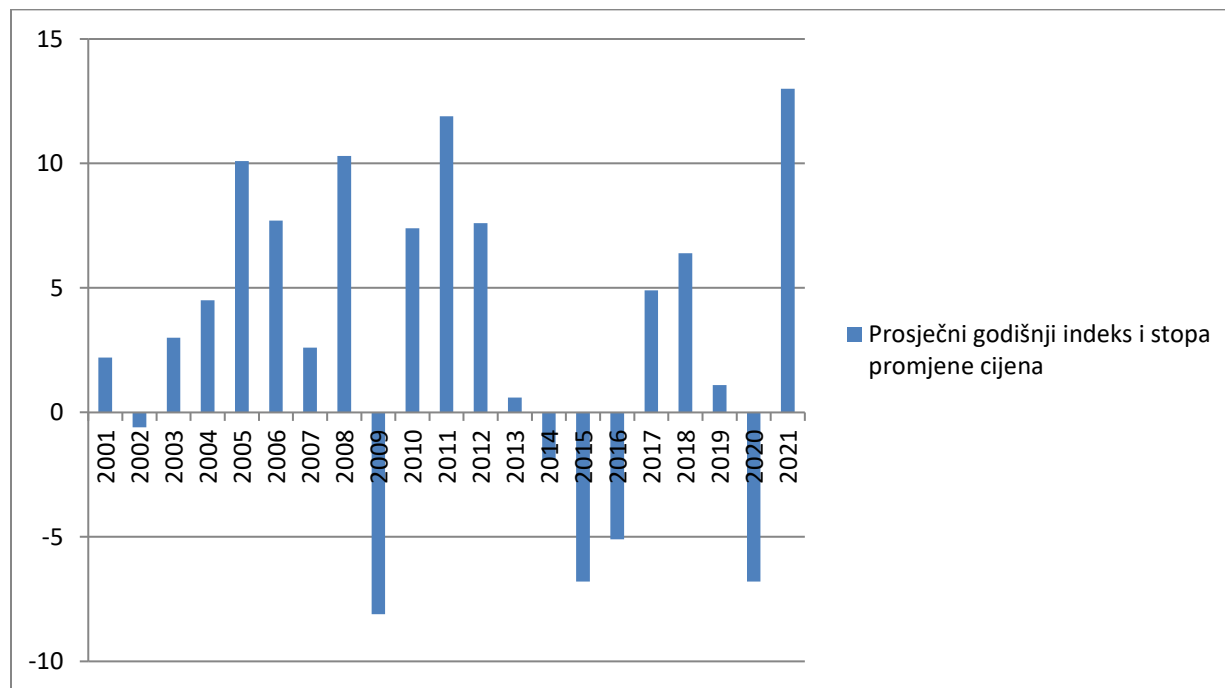
Grafikon 4. Prosječna godišnja stopa promjene cijena za skupinu Industrijska dobra u razdoblju od 2002.-2021.

Izvor: Izrada autora prema podacima: Eurostat, Pristupljeno:30.08.2022.

Na grafikonu br. 4. prikazani su podaci o promjeni prosječne godišnje stope cijena za skupinu Industrijska dobra. Podaci se odnose na razdoblje od 2002.-2021. godine. U razdoblju od 2002.-2004. Prosječna godišnja stopa promjene cijena je iznosila od 1% do 1,6%. 2005. godine raste na 2,4% a slična stopa je i godinu kasnije. 2008. godine raste na 3,1%, onda 2009. godine iznosi -1.8%. Od 2010. do 2012. godine ona se kreće u rasponu od 2.2% do 3,7%. U razdoblju od 2013. godine do 2020. godine prosječna godišnja stopa se kreće od 1,9% do -1.8%. Rekordna prosječna godišnja stopa promjene cijena se dogodila 2021. godine i iznosila je 4.5%

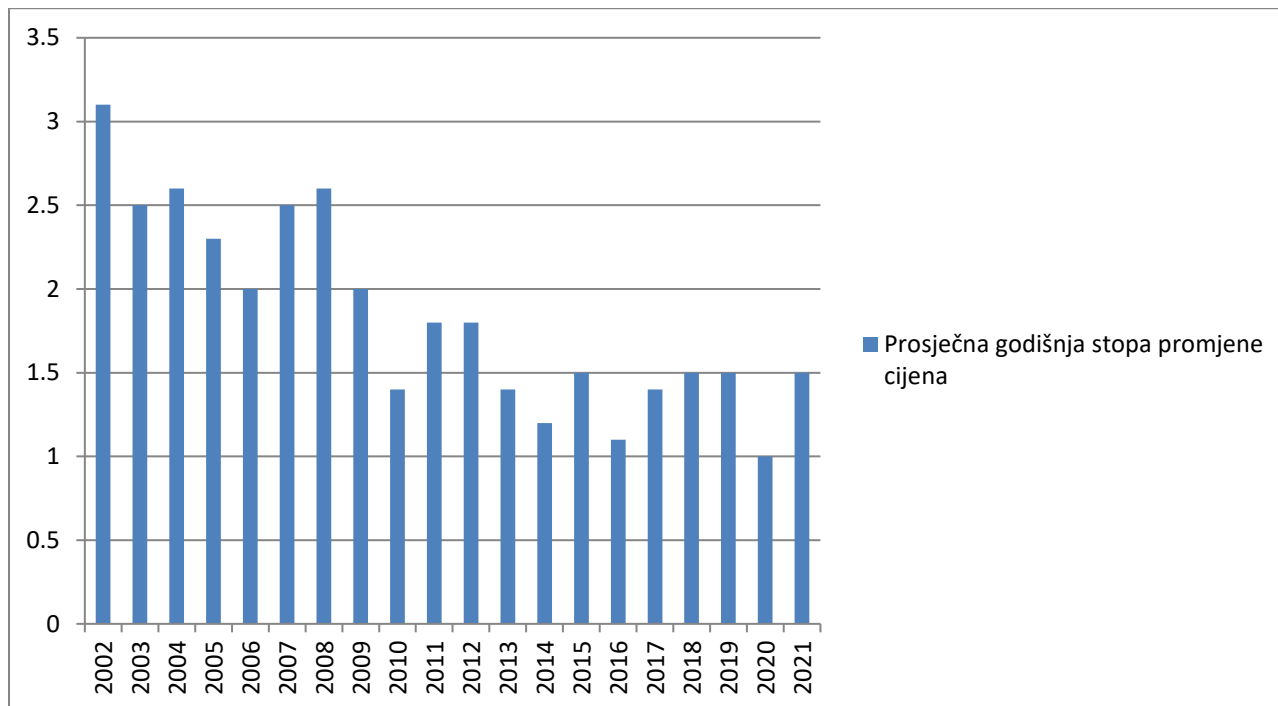
Grafikon 5. Prosječna godišnja stopa promjene cijena u razdoblju 2001.-2021. za skupinu Energija

Izvor: Izrada autora prema podacima: Eurostat, Pristupljeno: 30.08.2022.

Na grafikonu br. 5 iskazani su podaci o prosječnim godišnjim stopama promjene cijena za skupinu Energija u razdoblju od 2001.-2021. godine. 2001. godine prosječna godišnja stopa promjene iznosila je 2.2%, a 2002. godine -0.6%. 2005. godine iznosila je 10.1%, 2006. godine 7.7% a 2008. godine 10.3%. U 2009. godini prosječna godišnja stopa promjene iznosila je -8.1% a 2011. godine 11.9%. U razdoblju od 2013.-2016. godine prosječna godišnja stopa se kretala od 0.6% do -6.8%. 2018. godine iznosila je 6.4%, a 2020. godine -6.8%. Rekordna godina je i u ovom slučaju 2021. godina sa indeksom od 13%.

Grafikon 6. Prosječna godišnja stopa promjene cijena u razdoblju 2002.-2021. za skupinu Usluge

Izvor: Izrada autora prema podacima sa: Eurostat, Pristupljeno: 30.08.2022.

U prethodnom grafikonu prikazani su podaci o prosječnoj godišnjoj promjeni cijena za skupinu Usluge za razdoblje od 2002.-2021. Iz prikazanih podataka se može iščitati kako je najviša prosječna godišnja stopa promjene cijena bila 2002. godine i to 3.1%. U razdoblju od 2003.-2009. godine prosječna godišnja stopa promjene cijena se kretala unutar 2-3%. Naredno razdoblje od 2010. pa sve do 2021. godine prosječna godišnja stopa se kretala od 1-2%.

4.4. KRETANJE INDEKSA POTROŠAČKIH CIJENA U RH

Indeks potrošačkih cijena je mjera koja može biti od koristi pri kreiranju različitih ekonomskih mjera. “Godišnja postotna promjena indeksa potrošačkih cijena ukazuje na razinu po kojoj su cijene reprezentativne košarice potrošenih roba rasle tijekom godine, što je godišnja stopa inflacije. Nadalje, indeks potrošačkih troškova određenog gospodarstva daje i ideju o troškovima života i postojećim životnim uvjetima stanovništva. Druga primjena indeksa potrošačkih cijena je da se može koristiti kao deflator financijske veličine poput plaća, kako bi se postigle promjene stvarnih vrijednosti, nakon uklanjanja utjecaja inflacije“.⁴⁵

Slika 9. Indeksi potrošačkih cijena za lipanj 2022.

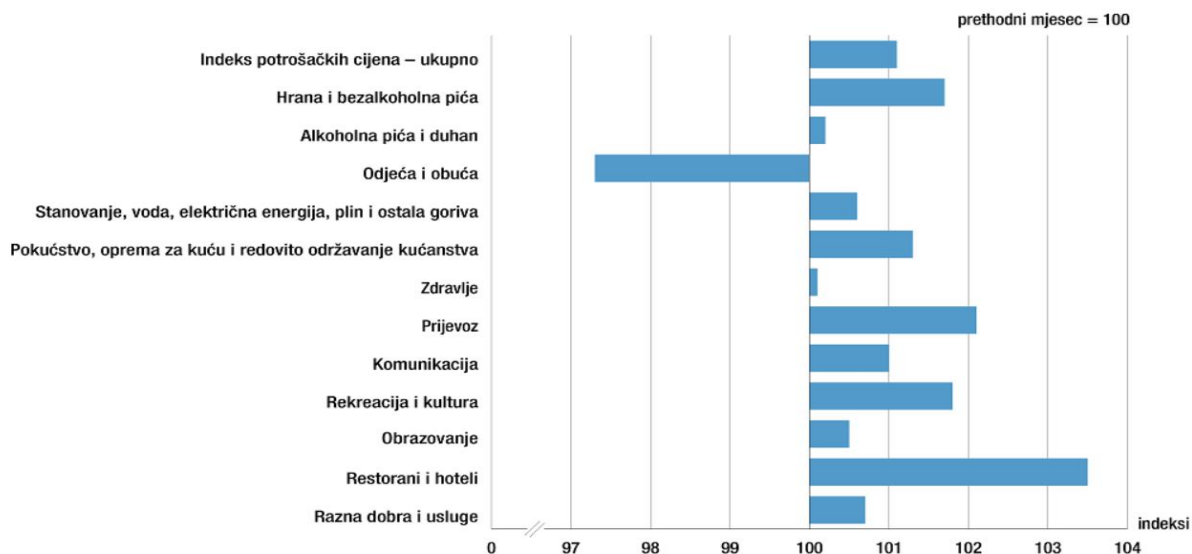
ECOICOP	Struktura (%)	VI. 2022. Ø 2015.	VI. 2022. VI. 2021.	VI. 2022. V. 2022.	VII. 2021. – VI. 2022. VII. 2020. – VI. 2021.
00 Indeks potrošačkih cijena – ukupno	100,00	117,2	112,1	101,1	106,3
01 Hrana i bezalkoholna pića	25,93	123,8	116,9	101,7	108,3
02 Alkoholna pića i duhan	5,10	123,8	101,5	100,2	104,3
03 Odjeća i obuća	5,84	109,0	111,1	97,3	103,3
04 Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva	16,87	110,5	109,6	100,6	104,5
05 Pokuštvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva	5,70	115,2	113,0	101,3	105,6
06 Zdravlje	3,21	107,1	101,3	100,1	100,6
07 Prijevoz	14,72	126,5	120,3	102,1	113,2
08 Komunikacija	5,47	98,5	100,6	101,0	100,7
09 Rekreacija i kultura	5,27	112,1	108,0	101,8	103,5
10 Obrazovanje	0,71	102,7	100,8	100,5	100,6
11 Restorani i hoteli	4,99	134,8	114,6	103,5	106,8
12 Razna dobra i usluge	6,19	111,0	107,2	100,7	103,1

Izvor: www.dzs.hr

Prema ovim podacima se može vidjeti kako su cijene svih dobara i usluga koje se koriste za osobnu potrošnju porasle za otprilike 1,1% u lipnju u odnosu na svibanj. Ako gledamo lipanj prošle godine, na godišnjoj razini bilježi se porast od 12,1%. Najviše su rasle cijene energije i to za preko 22%.

⁴⁵ <https://hr.weblogographic.com/what-is-consumer-price-index> Pristupljeno: 10.08.2022.

Slika 10. Mjesčni indeks potrošačkih cijena u lipnju 2022.

Izvor: www.dzs.hr

Ako gledamo prosječni porast cijena na mjesečnoj razini, tu prvo mjesto drži skupina Restorani i hoteli. Porast iznosi 3,5% a slijedi skupina Prijevoz za 2,1%. Cijene hrane i bezalkoholnih pića porasle su za oko 1,7%. Najmanji porast se bilježi u skupini Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva.

Slika 11. Godišnji indeksi potrošačkih cijena od lipnja 2002. do lipnja 2022.

Izvor: www.dzs.hr Pristupljeno: 14.08.2022.

Na ovoj slici se vidi razina indeks potrošačkih cijena u lipnju svake godine od 2002.-2022. U lipnju 2008. godine se bilježi znatan porast u odnosu na godine prije, pa slijedi stagnacija do 2012. godine kad se bilježi lagan porast. Od 2012. godine pa sve do lipnja ove godine cijene su se održavale na sličnoj razini. U lipnju ove godine se bilježi znatan porast.

Slika 12. Indeksi potrošačkih cijena po posebnim skupinama za lipanj 2022.

	Struktura (%)	VI. 2022. Ø 2015.	VI. 2022. VI. 2021.	VI. 2022. V. 2022.	VII. 2021. – VI. 2022. VII. 2020. – VI. 2021.
Dobra	73,81	119,1	114,5	101,0	107,6
Usluge	26,19	111,8	105,3	101,5	102,4
Ukupno bez energije	83,22	115,8	110,0	101,1	104,9
Ukupno bez energije i hrane	59,85	112,6	107,1	100,8	103,4
Ukupno bez energije, hrane, pića i duhana	52,20	111,0	107,4	100,9	103,2
Ukupno bez energije i neprerađenih prehrambenih proizvoda	74,76	115,9	109,7	101,2	104,6
Dobra bez električne energije	68,26	119,9	114,8	101,1	107,9
Dobra bez električne energije i vode	65,89	120,4	115,2	101,1	108,2
Industrijski neprehrambeni proizvodi bez energije	26,01	110,1	109,6	100,2	103,9
Energija	16,78	124,2	122,2	101,4	113,3
Hrana, piće i duhan	31,03	123,8	114,3	101,4	107,6
Dobra bez hrane, pića i duhana	42,78	115,5	114,5	100,7	107,6
Neprerađeni prehrambeni proizvodi	8,46	115,6	112,9	99,7	107,7
Prerađeni prehrambeni proizvodi	22,56	127,3	114,9	102,1	107,6

Izvor: www.dzs.hr Pristupljeno: 14.08.2022.

“Indeks potrošačkih cijens (IPC) se upotrebljava kao glavna mjera inflacije u Republici Hrvatskoj. Ona pokazuje promjene u razini cijena dobara i usluga koje kroz vrijeme nabavlja, koristi se njima ili ih plaća stanovništvo kako bi ostvarivali potrošnju. Osim toga, koristi se i kako bi se očuvala vrijednost kod ugovora s indeksnim klauzulama (npr. za indeksiranje plaća u kolektivnim ugovorima, indeksiranje mirovina i slično), usporedba kretanja cijena unutar zemlje između određenih gospodarskih sektora, kao i osnova za deflacioniranje pojedinih kategorija nacionalnih računa i drugih statističkih serija te se primjenjuje za analitičke svrhe“.⁴⁶

⁴⁶ <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29190> Pristupljeno: 10.08.2022.

Slika 13. Harmonizirani indeksi potrošačkih cijena u travnju 2022.

ECOICOP	IV. 2022. ²⁾ Ø 2015.	IV. 2022. IV. 2021.	IV. 2022. III. 2022.	V. 2021. – IV. 2022. V. 2020. – IV. 2021.
00 Harmonizirani indeks potrošačkih cijena – ukupno	114,94	9,6	2,7	4,7
01 Hrana i bezalkoholna pića	119,24	12,7	2,4	5,6
02 Alkoholna pića i duhan	121,09	2,5	0,4	4,3
03 Odjeća i obuća	111,40	7,8	7,7	1,6
04 Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva	114,59	14,3	6,5	6,6
05 Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva	110,80	9,1	1,6	3,1
06 Zdravlje	109,92	1,1	0,3	0,6
07 Prijevoz	118,02	14,7	1,8	10,2
08 Komunikacija	98,29	0,9	-0,6	1,7
09 Rekreacija i kultura	107,76	5,5	1,2	2,5
10 Obrazovanje	102,17	0,4	0,0	0,6
11 Restorani i hoteli	121,60	13,1	4,8	5,2
12 Razna dobra i usluge	110,61	5,6	1,2	1,9

Izvor: www.dzs.hr Pristupljeno: 14.08.2022.

Prema podacima DZS-a, može se vidjeti kako su cijene navedenih skupina u travnju porasle za 2,7% u odnosu na ožujak 2022. Isto tako, ako promatramo podatke iz travnja prethodne godine, može se vidjeti porast za 9,6% na godišnjoj razini.

Slika 14. Harmonizirani indeksi potrošačkih cijena u svibnju 2022.

ECOICOP	V. 2022. ²⁾ Ø 2015.	V. 2022. V. 2021.	V. 2022. IV. 2022.	VI. 2021. – V. 2022. VI. 2020. – V. 2021.
00 Harmonizirani indeks potrošačkih cijena – ukupno	116,27	10,7	1,2	5,4
01 Hrana i bezalkoholna pića	121,62	14,9	2,0	6,9
02 Alkoholna pića i duhan	121,24	2,8	0,1	4,1
03 Odjeća i obuća	112,51	9,1	1,0	2,5
04 Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva	115,57	15,0	0,9	7,4
05 Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva	112,34	10,6	1,4	4,0
06 Zdravlje	110,03	1,2	0,1	0,6
07 Prijevoz	121,22	17,1	2,7	10,8
08 Komunikacija	98,10	0,2	-0,2	1,6
09 Rekreacija i kultura	109,56	6,7	1,7	2,9
10 Obrazovanje	102,18	0,5	0,0	0,6
11 Restorani i hoteli	121,41	13,7	-0,2	6,3
12 Razna dobra i usluge	111,31	6,4	0,6	2,4

Izvor: www.dzs.hr Pristupljeno: 15.08.2022.

Prema podacima DZS-a se vidi da su cijene navedenih skupina u svibnju veće za otprilike 1,1% nego u travnju 2022. godine. Ako gledamo podatke iz svibnja prethodne godine, cijene su porasle na godišnjoj razini za 10,7%.

Slika 15. Harmonizirani indeksi potrošačkih cijena u lipnju 2022.

ECOICOP		VI. 2022. ²⁾ Ø 2015.	VI. 2022. VI. 2021.	VI. 2022. V. 2022.	VII. 2021. – VI. 2022. VII. 2020. – VI. 2021.
00	Harmonizirani indeks potrošačkih cijena - ukupno	118,14	12,1	1,6	6,2
01	Hrana i bezalkoholna pića	123,67	16,7	1,7	8,3
02	Alkoholna pića i duhan	121,73	3,2	0,4	4,0
03	Odjeća i obuća	109,31	11,3	-2,8	3,4
04	Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva	116,20	15,0	0,5	8,3
05	Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva	113,76	11,9	1,3	5,1
06	Zdravlje	110,16	1,3	0,1	0,6
07	Prijevoz	123,90	18,6	2,2	11,7
08	Komunikacija	99,07	1,1	1,0	1,5
09	Rekreacija i kultura	111,67	8,3	1,9	3,5
10	Obrazovanje	102,67	0,8	0,5	0,6
11	Restorani i hoteli	128,90	15,9	6,2	7,5
12	Razna dobra i usluge	112,15	7,5	0,8	3,1

Izvor: www.dzs.hr Pristupljeno: 14.08.2022.

Prema podacima DZS-a, cijene navedenih skupina u lipnju su veće za otprilike 1,6% u odnosu na svibanj 2022. Ako gledamo podatke iz lipnja prethodne godine, cijene su porasle na godišnjoj razini za otprilike 12,1%.

4.5. IMPLIKACIJE ZA KRETANJE CIJENA U RH NAKON UVOĐENJA EURA

Što se tiče rasta cijena, one se neće povećati zbog uvođenja eura kao nove valute. Iskustva dosadašnjih članica Europske unije koje su se pridružile eurozoni i prihvatile euro kao svoju valutu, govori da je taj rast cijena skoro pa beznačajan. Procjene za rast cijena su na 0,2- 0,3 postotna boda i to samo u godini u kojoj se euro uvodi kao nova valuta. Zadatak Vlade Republike Hrvatske je da zaštiti potrošače i poduzme sve mjere sprječavanja nepravilnog preračunavanja cijena. Upravo zbog toga postoji pravilo tečaja konverzacije kojeg svi moraju

poštovati prilikom uvođenja eura. Jedini problem mogu biti cijene koje će se zaokruživati na više pa će se time u samom početku povećati cijene proizvoda i usluga.

U srpnju ove godine, donesena je odluka od strane Vijeća EU u kojoj je izneseno prihvaćanje eura u Republici Hrvatskoj s početkom 2023. godine. Utvrđen je fiksni tečaj konverzije kune u eure i iznosi 7,53450 kn. Već početkom rujna, po zakonu moraju svi poslovni subjekti početi iskazivati dvojne cijene, u kunama i eurima. Većina trgovačkih lanaca je s tim počela još u srpnju.

Kad se preračunavaju cijene vrlo je bitno poštovati sva pravila kako ne bi došlo do potencijalnih nepravilnosti koje bi dovele potrošača u financijski nepovoljan položaj. Preračunavanje cijena i drugih novčanih iskaza vrijednosti izvršava se primjenom punoga brojčanog iznosa fiksnog tečaja konverzije korištenjem pet decimala te zaokruživanjem dobivenog iznosa u skladu s matematičkim pravilima zaokruživanja, pri čemu se dobiveni rezultat zaokružuje na dvije decimale, na temelju treće decimale.⁴⁷

- ako je treća decimala manja od pet, druga decimala ostaje nepromijenjena
- ako je treća decimala jednaka ili veća od pet, druga decimala povećava se za jedan.

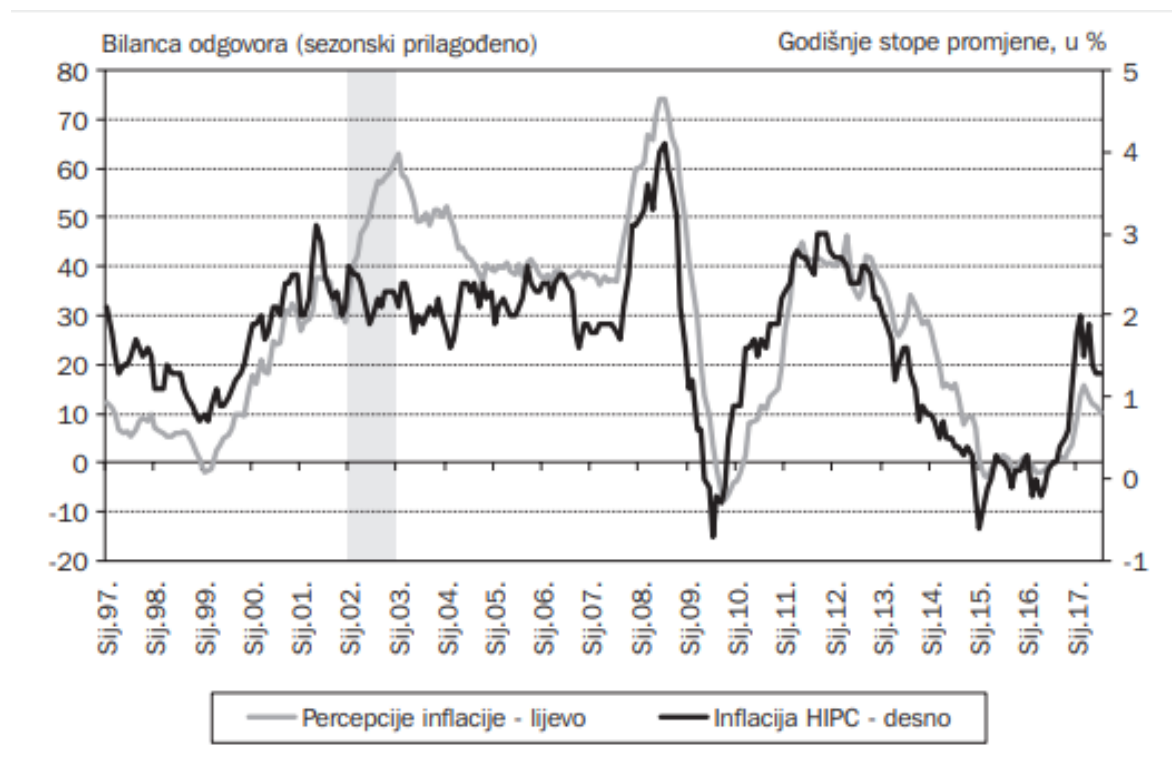
Prema tome, do razlika u preračunavanju iz kune u euro i obratno može doći isključivo zbog primjene fiksnog tečaja konverzije u njegovu punom iznosu i matematičkih pravila preračunavanja i zaokruživanja. Dakle, opravdana je promjena isključivo zbog provođenja matematičkih operacija. Pri dvojnomo iskazivanju cijena i drugih novčanih iskaza vrijednosti cijene i drugi novčani iskazi vrijednosti iskazani su u drugoj valuti koja nije zakonsko sredstvo plaćanja informativnog su karaktera.⁴⁸

Nakon što je provedena konverzija u starim državama članicama, došlo je do velikog rasta udjela potrošača koji su imali mišljenje da su cijene narasle iako su razne analize pokazale kako to nije istina i kako su cijene samo blago porasle. Postoji percipirana i službena inflacija. Percipirana inflacija je ona inflacija koja je stvorena u javnosti mišljenjem potrošača a službena je ona dobivena analizom stručnjaka.

⁴⁷ <https://euro.hr/faq/sto-kada-dode-do-tečajnih-razlika-pri-preračunavanju-cijena-iz-kune-u-euro-i-obratno/>
Pristupljeno: 15.08.2022.

⁴⁸ <https://euro.hr/faq/sto-kada-dode-do-tečajnih-razlika-pri-preračunavanju-cijena-iz-kune-u-euro-i-obratno/>
Pristupljeno: 15.08.2022.

Slika 16. Inflacija mjerena HIPC-om i percepcije inflacije u europodručju

Izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/305821> Pristupljeno: 14.08.2022.

Prema prethodnoj slici vidljivo je kako je smjer obje inflacije, i percipirane i službene, odnosno inflacije mjerene HIPC-om bio uskađen prije konverzije. Oba su se smjera od 1997. do 1999. godine smanjivala a kasnije su rasla. 2002. godine došlo je do znatne razlike između ove dvije inflacije gdje je zabilježen znatan porast percipirane inflacije, a njegov vrhunac se dogodio 2003. godine, nakon čega je percipirana inflacija počela opadati.

Promatrajući podatke ostalih država članica Europske unije koje su uvele euro kao zamjenu za svoje valute, i kod nas bi trebalo doći do blagog učinka konverzije kao i kod njih. Ako gledamo buduće procjene, učinak konverzije bi trebao iznositi 0,20- 0,37 postotnih bodova. To se odnosi na razdoblje od šest mjeseci prije i šest mjeseci nakon konverzije.

Ukoliko se pak promatra učinak uvođenja eura na kućanstva prema socioekonomskom statusu, može se primjetiti kako bi uvođenje eura moglo imati malo jači učinak na kućanstva čiji su nositelji samozaposleni jer je velika mogućnost da će dio dobara i usluga poskupjeti i time dovesti do skuplje potrošačke košarice.

Gledajući s drugog aspekta, konverzija u euro u manjoj će mjeri utjecati na skuplju košaricu dobara i usluga koju kupuju kućanstva čiji je nositelj umirovljenik ili nezaposlen.⁴⁹

Slika 17. Ocijenjeni učinak konverzije kune u euro na kretanje cijena potrošačkih košarica pojedinih skupina potrošača u Hrvatskoj, u postotnim bodovima

	Doprinos porastu cijena
Prosječno kućanstvo	0,19
Kućanstvo čiji je nositelj:	
Fizički radnik	0,18
Nefizički radnik	0,25
Samozaposlen	0,21
Nezaposlen	0,16
Umirovljenik	0,16
Neaktivan (ostalo)	0,17

Izvor: Pufnik (2018), <https://hrcak.srce.hr/file/305821> Pristupljeno: 14.08.2022.

Stanovništvo Hrvatske, kao i svih ostalih država kad su uvodile euro, je u strahu od porasta cijena, naročito zbog zaokruživanja cijena. Postoje razne mjere koje države u kojima se euro uvodi donose kako bi se to spriječilo. Jedna od najučinkovitijih je ta da se mora iskazati cijena i u staroj i u novoj valuti. Trenutno je u Hrvatskoj na snazi zakon koji obvezuje sve da moraju dvojno iskazati cijene do 1. rujna.

⁴⁹ <https://hrcak.srce.hr/file/305821> Pristupljeno: 15.08.2022.

5. ZAKLJUČAK

Republika Hrvatska se je potpisivanjem ugovora i pristupom u članstvo Europske unije obvezala da će uzeti euro kao svoju valutu čime će zamijeniti kunu. Taj datum je sve bliži, od eura nas dijeli tek nekoliko mjeseci. Mišljenja o ulasku u eurozonu su i dalje podijeljena. Laički govoreći, puno je veći broj onih koji su protiv uvođenja eura od onih koji su za. Postoje razne prednosti i pogodnosti od uvođenja eura, ali većina stanovništva strahuje od uvođenja eura. Najveći je strah od porasta cijena. Za razliku od većine država članica Europske unije, Republika Hrvatska ima dosta nizak životni standard pa su ljudi u strahu najviše zbog toga što misle da će cijene dobara i usluga rasti, a plaće ostati iste. Definitivno je na strani prednosti više stavki kao što su brojne reforme koje bi se trebale provesti kad se uvede euro. Eurozona je područje kojim upravlja Europska središnja banka i ona provodi monetarnu politiku a njen glavni zadatak je održati stabilnost cijena i nisku razinu inflacije. Ulaskom u eurozonu, Hrvatska će ispuniti jedan od svojih ciljeva, a to je ravnopravnost sa ostalim članicama eurozone, te veća međunarodna razmjena. Upravo je područje eurozone pogodno za razne strane ulagače jer u njemu vide sigurnost. Hrvatska ima veliki potencijal na raznim područjima, a ulazak u eurozonu bi trebao doprinijeti povećanju njenog razvoja. S druge strane, najvažniji nedostaci od uvođenja eura su gubitak samostalne monetarne politike i strah od porasta cijena. Taj strah je s razlogom, ako se prisjetimo grčke krize ali i financijske krize iz 2008. godine. Proces uvođenja eura je već započeo u srpnju, kada su trgovački lanci počeli iskazivati dvojne cijene. Oni koji nisu, imaju rok do 1. rujna kako bi napravili isto. Svaki početak je težak, pa je pretpostavka da će najteže ljudima biti dok se ne prilagode novoj valuti. U lipnju ove godine zabilježen je rast proizvođačkih cijena u eurozoni za oko 1% u odnosu na prethodni mjesec. Ako se gleda godišnja razina, onda se može pričati o porastu većem od 35%. Najviše raste cijena energije. Trenutačna razina inflacije je zabrinjavajuća. Rastu cijene nafte, plina, hrane a u najavi su i poskupljenja električne energije. Još početkom godine su porasle cijene građevinskih materijala. Cijene nekih od njih su porasle za više od 100%. Zadnjih šest mjeseci ubrzano rastu cijene svih proizvoda, ali plaće ostaju iste ili su minimalno povećane. Mnogi umirovljenici imaju mirovine u iznosu od 1800 kn, pa kad se to preračuna u eure, zvuči vrlo zabrinjavajuće. Ostaje nam tek čekati početak sljedeće godine da možemo zaključiti što nam je dobro euro donio.

LITERATURA

1. Aglietta, M., Orlean, A., Novac i suverenitet, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2004.
2. Babić, M., Makroekonomija, Mate d.o.o., Zagreb, 2003.
3. Benazić, M., Monetarna politika u EU i RH, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2013.
4. Bilas, V., Teorija optimalnog valutnog područja; euro i Europska monetarna unija, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2005.
5. Božina, L., Novac i bankarstvo, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2008.
6. Domančić, P., Monetarna ekonomija, Drugo i izmijenjen i prošireno izdanje, Savremena administracija, Beograd, 1982.
7. Jarić, D, Radun, V., Ćurčić, R., Principi ekonomije, Visoka škola za primjenjene i pravne nauke „Prometej“, Banja Luka, 2011.
8. Kljajić, E., Deseta godišnjica uvođenja novčanica i kovanica eura, stručni rad, Zagreb, 2012.
9. Kotarski, K., Ekonomska i monetarna unija, Zagreb, 2015.
10. Lovrinović, I., Ivanov, M., Novac i gospodarska aktivnost, Ekonomski fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2003.
11. Perišin, I., et.al., Monetarna politika, Sveučilište u Rijeci, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Pula, 2001.
12. Perišin, I., Šokman, A., Monetarno-kreditna politika, Informator, Zagreb, 1992.
13. Primorac, Ž., Plusevi i minusi zajedničke valute, u Perspektive, Zagrebačka inicijativa, Zagreb, ožujak 2018.
14. Pufnik, A. Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena i percepcije inflacije: pregled dosadašnjih iskustava i ocjena mogućih učinaka u Hrvatskoj. Privredna kretanja i ekonomska politika, 2018., 27(1 (142)), 129-159.
15. Reić, Z., Mihaljević Kosor, M., Ekonomija, Treće izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split, 2011.
16. Žigman, A., Lista briga i izazova, u Perspektive, Zagrebačka inicijativa, Zagreb, ožujak 2015.

Internet izvori:

1. <https://www.hnb.hr>
2. <https://european-union.europa.eu>
3. <https://www.bankingsupervision.europa.eu>
4. www.ecb.europa.eu
5. <https://www.europarl.europa.eu>
6. <http://www.ijf.hr/pojmovnik/institucije.htm>
7. <https://www.consilium.europa.eu/hr/european-council/>
8. <https://www.dzs.hr>
9. <https://arhivaanalitika.hr>
10. <https://finance.hr>
11. <https://ec.europa.eu/eurostat>

POPIS SLIKA

Slika 1. Ciljevi monetarne politike

Slika 2. Transmisijski mehanizam Europske središnje banke

Slika 3. Europska središnja banka i Europski sustav središnjih banaka

Slika 4. Philipsove krivulje-kratkoročna i dugoročna

Slika 5. Važnost i zastupljenost eura

Slika 6. 12-mjesečni prosjek godišnje HICP inflacije u Hrvatskoj, Sloveniji i Slovačkoj

Slika 7. Godišnja inflacija eurozone u razdoblju od srpnja 2012.- srpnja 2022. godine

Slika 8. Godišnja inflacija u eurozoni od srpnja 2020.-srpnja 2022. godine

Slika 9. Indeksi potrošačkih cijena za lipanj 2022.

Slika 10. Mjesečni indeks potrošačkih cijena u lipnju 2022.

Slika 11. Godišnji indeksi potrošačkih cijena od lipnja 2002. do lipnja 2022.

Slika 12. Indeksi potrošačkih cijena po posebnim skupinama za lipanj 2022.

Slika 13. Harmonizirani indeksi potrošačkih cijena u travnju 2022.

Slika 14. Harmonizirani indeksi potrošačkih cijena u svibnju 2022.

Slika 15. Harmonizirani indeksi potrošačkih cijena u lipnju 2022.

Slika 16. Inflacija mjerena HIPC-om i percepcije inflacije u europodručju

Slika 17. Ocijenjeni učinak konverzije kune u euro na kretanje cijena potrošačkih košarica pojedinih skupina potrošača u Hrvatskoj, u postotnim bodovima

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Glavne komponente eurozone u %

Grafikon 2. Prosječna godišnja stopa promjene cijena za sva dobra osim usluga od 2002.-2021.

Grafikon 3. Prosječna godišnja stopa promjene cijena za skupinu Hrana, alkohol i duhan za razdoblje od 2001.-2021.

Grafikon 4. Prosječna godišnja stopa promjene cijena za skupinu Industrijska dobra u razdoblju od 2002.-2021.

Grafikon 5. Prosječna godišnja stopa promjene cijena u razdoblju 2001.-2021. za skupinu Energija

Grafikon 6. Prosječna godišnja stopa promjene cijena u razdoblju 2002.-2021. za skupinu Usluge

POPIS TABLICA

Tablica 1. Inflacija i njene glavne komponente u eurozoni u razdoblju od srpnja 2021.- srpnja 2022. godine

IZJAVA O AUTORSTVU I IZVORNOSTI RADA

kojom ja **Zoran Dujmović**, 0275076632 , izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da:

- Sam diplomski rad pod naslovom: **Kretanje cijena u eurozoni**, na studiju: **Financijski menadžment**, izradio samostalno, pod mentorstvom **izv.prof.dr.sc. Marija Bečić**.
- sam u izradi koristio navedenu literaturu i pri tome se pridržavao etičkih standarda u citiranju i korištenju izvora te niti jedan dio rada nije izravno preuzet iz tuđih radova.
- sam suglasan da se sadržaj moga rada trajno pohrani i objavi u Repozitoriju Sveučilišta u Dubrovniku te se time, putem interneta učini javno i bez naknade dostupan **svima**.
- sadržaj moga rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i eventualno nakon obrade uređenog rada.
- sam prilikom korištenja slika s interneta poštovao autorska prava

Ime i prezime studenta:
Zoran Dujmović

Potpis

U Dubrovniku, 8.9.2022.